

Nr 10.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om testamente m. m.; given Stockholms slott den 9 januari 1930.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om testamente;
- 2) lag angående införande av lagen om testamente;
- 3) lag om vissa rättshandlingar till förmån för ofödda;
- 4) lag om arvsavtal;
- 5) lag angående ändring i 7 och 10 kap. lagen om arv;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om allmänna arvsfonden;
- 7) lag angående ändring i 11 och 12 kap. lagen om förmynderskap;
- 8) lag om ändrad lydelse av 11 och 18 §§ förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom;
- 9) lag angående ändrad lydelse av 12 och 16 §§ lagen den 14 juni 1907 (nr 36) om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt; samt
- 10) lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

GUSTAF.

Georg Bissmark.

Förslag
till
Lag
om testamente.

Häri genom förordnas som följer:

1 KAP.

Om rätt att göra eller taga testamente.

1 §.

Den, som fyllt tjuguet år, må genom testamente förordna om sin kvarlåtenskap. Testamente må ock göras av underårig, som är eller varit gift eller som efter fyllda sexton år vill förordna om egendom, över vilken han äger själv råda.

2 §.

Förordnande till annan än den, som är född vid testators död eller då är avlad och sedermera födes med liv, vare utan verkan.

Utan hinder av vad nu är sagt gälle förordnande, enligt vilket blivande arvsberättigade avkomlingar till någon, som enligt första stycket äger taga testamente, skola erhålla egendom till full ägo sist vid dennes död eller då annan, vilken skall åtnjuta rätt till egendom, avlider eller hans rätt eljest upphör. Ej må i sådant förordnande olikhet göras mellan syskon, vilka ej äro födda eller avlade vid testators död.

3 §.

Om rätt för utländsk medborgare att här i riket taga testamente gälle vad om utlännings rätt att taga arv är stadgat.

2 KAP.

Om upprättande och återkallelse av testamente.

1 §.

Testamente skall upprättas skriftligen med två vittnen. I deras samtidiga närvaro skall testator underskriva testamentshandlingen eller vidkännas sin underskrift därå; och bestyrke vittnena handlingen med sina namn. Vittnena

skola äga kännedom om handlingens egenskap av testamente, men stånde det testator fritt att låta dem veta dess innehåll eller ej.

2 §.

Testamentsvittnena böra vid sina namn anteckna yrke och hemvist. De böra ock å handlingen teckna intyg rörande tiden för bevittnandet samt övriga omständigheter, som kunna vara av betydelse för testamentets giltighet.

Hava vittnena å handlingen intygat, att vid testamentets upprättande så tillgått som i 1 § sägs, skall det intyg, när klander väckes, äga tilltro, såframt omständigheter ej förekomma, som förringa intygets trovärdighet.

3 §.

Är någon på grund av sjukdom eller annat nödfall förhindrad att upprätta testamente på sätt i 1 § sägs, må han förordna om sin kvarlåtenskap muntligen inför två vittnen eller ock utan vittnen genom egenhändigt skriven och undertecknad handling.

Sådant testamente vare ogillt, om testator sedermera under tre månader varit i tillfälle att förordna om sin kvarlåtenskap såsom i 1 § är stadgat.

4 §.

Till testamentsvittne må ej tagas den, som är under femton år eller på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten är ur stånd att vittna, ej heller testators make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag, eller hans syskon.

Ej må någon tagas till vittne vid förordnande till honom själv, hans make eller någon, vilken med honom är i skyldskap eller svågerlag, som nu är sagt. Förordnande att vara boutredningsman medföre dock ej hinder att vara vittne.

Skall testamentsvittne vid domstol höras, gälle vad i rättegångsbalken är stadgat om vittnesjäv.

5 §.

Har testator i den ordning, som gäller för testamentes upprättande, återkallat sitt förordnande eller har han förstört testamentshandlingen eller eljest otvetydigt givit tillkänna, att förordnandet ej längre var uttryck för hans yttersta vilja, vare förordnandet utan verkan.

Utfästelse att ej återkalla testamente vare ej bindande.

6 §.

Vill någon, i samband med återkallelse av visst förordnande eller eljest, göra tillägg till sitt testamente, gälle vad om upprättande är stadgat.

7 §.

Har någon genom ensidig återkallelse eller ändring av inbördes testamente väsentligen rubbat förutsättningarna för det ömsesidiga förordnandet, vare han förlustig sin rätt på grund av testamentet.

3 KAP.

Om testamentes tolkning

1 §.

Ät testamente skall givas den tolkning, som må antagas överensstämma med testators vilja; och skall förty vad nedan i 2—9 §§ stadgas lända till efterrättelse, allenast såvitt icke med hänsyn till förordnandets syfte och övriga omständigheter annat får anses följa av förordnandet.

Har testamente genom felskrivning eller eljest till följd av misstag fått annat innehåll än testator åsyftat, gånge det likväl i verkställighet, såvitt rätta meningen kan utrönas.

2 §.

Legat skall utgå av oskifto och ej räknas å viss lott.

3 §.

Kunna samtliga legat ej utgå, skall legat, som avser viss egendom, äga företräde framför annat, men skall i övrigt nedsättning ske efter legatens värde.

4 §.

Avser förordnande viss egendom och finnes den ej i kvarlåtenskapen, vare förordnandet utan verkan.

5 §.

Är viss egendom, varom förordnande gjorts, på grund av inteckning eller eljest besvärad av panträtt eller annan rättighet, äge testamentstagaren icke i anledning därav njuta ersättning.

6 §.

Dör testamentstagare, innan hans rätt inträtt, eller kan testamentet eljest ej verkställas i vad honom angår, skola hans avkomlingar träda i hans ställe, såframt de i fråga om arv efter testator varit berättigade därtill.

7 §.

Är förordnande gjort om hela kvarlåtenskapen eller om allt, som ej utgör bröstarvinges laglott, och kan testamentet ej verkställas såvitt angår viss testamentstagare, skola, där annat ej följer av 6 §, universella testamentstagares lotter i motsvarande mån ökas.

8 §.

Har någon gjort testamente till sin trolovade eller make och upplöses därefter trolovningen eller äktenskapet annorledes än genom testators död, vare

förordnandet utan verkan. Samma lag vare, där någon gjort testamente till sin make och sådant fall är för handen, som i 2 kap. 8 § lagen om arv sägs.

9 §.

Är ändamålsbestämmelse meddelad beträffande legat eller eljest med avseende å viss egendom, åligge det den, vilken egendomen tillkommer, att verkställa förordnandet. I andra fall hava arvingar och universella testamentstagare att gemensamt verkställa ändamålsbestämmelse.

Underlåter någon vad sålunda åligger honom, må talan om förordnandets verkställande föras av testators arvinge, evad han äger del i boet eller ej, efterlevande make, universell testamentstagare, så ock av boutredningsman, som utsetts av testator.

10 §.

Med *legat* förstås särskild i testamente given förmån, såsom viss sak eller visst penningbelopp eller nyttjanderätt till egendom eller rätt att därav njuta ränta eller avkomst.

Universell testamentstagare är den, som testator insatt i arvinges ställe genom att tillerkänna honom kvarlåtenskapen i dess helhet, viss andel av kvarlåtenskapen eller överskott därå.

4 KAP.

Om testamentstagares rätt i vissa fall.

1 §.

Är genom testamente förordnat, att egendom, som tillkommer efterlevande make såsom arvinge eller universell testamentstagare, skall, sedan makens rätt upphört, tillfalla annan, äge vad i 2 kap. lagen om arv är stadgat motsvarande tillämpning, såvitt ej annat följer av testamentet.

2 §.

Har någon genom testamente erhållit nyttjanderätten till egendom, vartill äganderätten vid testators död eller senare skall tillfalla annan, gälle vad nedan i 3—9 §§ stadgas, såvitt ej annat följer av testamentet.

3 §.

Nyttjanderättshavaren förvaltar egendomen och njuter avkastningen därav. Vid förvaltningen skall han iakttaga jämväl ägarens rätt och bästa. Egendomen må ej sammanblandas med annan, såframt ej dess ändamålsenliga användning därtill föranleder.

Nyttjanderättshavaren skall vidkännas alla nödiga kostnader för egendomen, som böra gäldas med avkastningen under hans besittningstid.

4 §.

Lösören, som ej hava särskilt värde för ägaren, må nyttjanderättshavaren avyttra. Äro särskilda skäl till avyttring eller pantsättning av annan lös egendom och kan ägarens medverkan därtill ej vinnas, äge rätten på ansökan bemyndiga nyttjanderättshavaren att vidtaga åtgärden. Fordringar vare nyttjanderättshavaren behörig att uppsäga, och må han jämväl för dem uppbära betalning.

Ej må nyttjanderätten överlåtas.

5 §.

Kapitalbelopp skola av nyttjanderättshavaren göras räntebärande på sätt om omyndigs medel är föreskrivet, såframt ej ägaren eller, när hans samtycke ej kan erhållas, rätten medgivit annat. Utan sådant tillstånd må dock vad som varit anbragt i jordbruk eller annan näring ånyo tagas i anspråk för samma ändamål samt mindre belopp, som eljest influtit för avyttrade lösören, användas till inköp av egendom av samma slag.

6 §.

Ej må ägaren utan nyttjanderättshavarens samtycke överlåta eller eljest förfoga över egendomen. Beträffande fast egendom eller tomträtt skall samtycket lämnas skriftligen med två vittnen.

Kan samtycke ej erhållas, äge rätten på ansökan tillåta åtgärden, när skäl därtill äro.

Har ägaren utan erforderligt samtycke förfogat över egendom, vare åtgärden ogill, om nyttjanderättshavaren det påstår.

7 §.

Egendom, som omfattas av nyttjanderätten, må ej tagas i mät för ägarens gäld, med mindre den på grund av inteckning eller eljest särskilt häftar därför eller fråga är om gäld efter testator, för vilken ägaren svarar enligt förordningen om urarvtagelse.

8 §.

Vad som trätt i stället för egendom, som omfattats av nyttjanderätten, skall tillhöra ägaren.

9 §.

Om nyttjanderättshavaren genom vanvård av egendomen eller genom annat otillbörligt förfarande uppenbarligen äventyrar ägarens bästa, må rätten på ansökan ålägga honom att ställa säkerhet för egendomen eller ock förordna, att denna skall ställas under vård och förvaltning av god man, som avses i lagen om förmynderskap.

För skada, som nyttjanderättshavaren uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat ägaren, skall ersättning gäldas, då nyttjanderätten upphör eller egendomen ställs under vård och förvaltning av god man.

10 §.

Har genom testamente förordnats, att legat skall tillfalla två eller flera efter varandra, skall, såvitt ej annat följer av testamentet, vad i 9 § stadgas äga motsvarande tillämpning, om någon bland dem, såsom där sägs, äventyrar efterföljande testamentstagares bästa eller tillskyndar honom skada.

11 §.

Skall enligt testamente någon njuta avkomst av egendom i kvarlåtenskapen och egendomen, till betryggande av hans rätt, sättas under särskild vård, varde den, där ej annat följer av testamentet, ställd under förvaltning av god man, som avses i lagen om förmynderskap.

5 KAP.

Om testamentes ogiltighet.

1 §.

Var testator ej behörig att förordna om sin kvarlåtenskap eller är testamentet ej upprättat i laga form, vare det ej gällande. I fall, varom sägs i 2 kap. 4 § andra stycket, vare dock testamentet ogiltt allenast i den del, som där avses.

2 §.

Testamente vare ej gällande, om det upprättats under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten.

3 §.

Har någon tvungit testator att upprätta testamentet eller förmått honom därtill genom missbruk av hans oförstånd, viljesvaghet eller beroende ställning, vare testamentet ej gällande.

Samma lag vare, om testator blivit svikligen förledd till testamentets upprättande eller om han eljest svävat i villfarelse, som varit bestämmande för hans vilja att göra testamentet.

6 KAP.

Om förverkande av rätt att taga testamente.

1 §.

Ej må någon taga testamente efter den, som han genom brottslig gärning uppsåtligen bragt om livet.

Dräper man sålunda den, som är arvinge eller testamentstagare efter annan, äge ej bättre rätt på grund av dennes testamente, än om den dräpte levat.

2 §.

Har någon genom tvång, förledande eller missbruk av testators oförstånd, viljesvaghet eller beroende ställning föranlett testator att upprätta eller åter-

kalla testamente eller att avstå därifrån, have han förverkat rätten att taga testamente efter denne, såvitt ej särskilda skäl däremot äro. Samma lag vare, om någon uppsåtligen förstört eller undanhållit testamente.

3 §.

Vad i 1 och 2 §§ är sagt om förövare av brottslig gärning gälle ock den, vilken haft del i brottet såsom i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs.

7 KAP.

Om bevakning, delgivning och klander.

1 §.

Testamente skall vid domstol bevakas, i stad inom sex månader och å landet sist å det ting, som infaller näst efter sex månader, från det testamentstagaren fått kännedom om testators död och det till hans förmån gjorda förordnandet.

Skall någon på grund av testamente njuta rätt efter annan och har testamentet ej bevakats enligt vad i första stycket sägs, må bevakning med laga verkan äga rum inom tid, som där stadgas, efter det han fått veta, att den föregående testamentstagarens rätt upphört.

Bevakning gälle till förmån för envar testamentstagare, för vilken tiden icke gått till ända.

2 §.

Bevakning sker vid rätten i den ort, där testator skolat svara i mål, som rörde hans person, eller, om behörig domstol ej sålunda finnes, vid Stockholms rådstuvurätt.

Vid bevakning uppvisas testamentet i huvudskrift och intages i protokollet. Har den, som vill bevaka, icke testamentet i sin besittning eller är det muntligen upprättat, sker bevakningen genom förordnandets tillkännagivande.

3 §.

Testamentstagare, för vilken bevakning ej ägt rum enligt vad i 1 och 2 §§ är sagt, have förlorat sin rätt mot arvinge, som ej avstått från klandertalan.

4 §.

Testamente skall delgivas arvinge genom överlämnande av testamentshandlingen i bestyrkt avskrift eller, i fråga om muntligt testamente, av protokoll över förhör med testamentsvittnena eller annan skriftlig uppgift om testamentets innehåll.

Efterlämnar testator, jämte make, såsom närmaste arvingar skyldemän, som avses i 2 kap. 1 § lagen om arv, må testamentet, såvitt skyldemännen angår, delgivas dem, som vid tiden för delgivningen äro närmast till arv efter testator.

Äro flera testamentstagare, gälle delgivning, som av en bland dem verkställts, jämväl för de övriga.

5 §.

Vill arvinge göra gällande, att testamente är ogillt enligt 5 kap., skall han därom föra klandertalan inom sex månader, efter det han erhöll del av testamentet på sätt i 4 § är stadgat. Försittes den tid, vare rätt till talan förlorad.

Om påkallande av jämkning i testamente för utfående av laglott stadgas i lagen om arv.

8 KAP.

Om preskription.

1 §.

Är testamentstagare okänd eller vistas han å okänd ort, skall det hos rätten anmälas av den, som har boet i sin vård, och låte rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, i allmänna tidningarna ofördröjligen intaga kungörelse om dödsfallet och förordnandet, med anmaning till testamentstagaren att göra sin rätt gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningarna.

Skall testamentstagarens rätt inträda vid annan tid än dödsfallet, må kungörelse ej ske, förrän den tid är inne.

2 §.

Testamentstagare, som ej har att göra sin rätt gällande efter vad i 1 § sägs, göra det inom tio år från det hans rätt inträdde.

3 §.

Om föreläggande för testamentstagare, som undandrager sig att giva tillkänna, huruvida han vill göra sin rätt gällande, så ock om avbrytande av preskription skall vad i avseende å arv är stadgat äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Har testamentstagaren icke, enligt vad nu är sagt, gjort sin rätt gällande, vare han den förlustig.

5 §.

Närmare bestämmelser om kungörelse, varom i 1 § sägs, meddelas av Konungen.

F ö r s l a g
till
L a g
angående införande av lagen om testamente.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den nu antagna lagen om testamente skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1931.

Har testator avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning.

2 §.

Genom den nya lagen upphävas:

16 kap. ärvdabalken 1 § första och andra punkterna samt tredje punkten, såvitt angår testamente, ävensom 2 och 3 §§;

18 kap. samma balk 1 §, 3 §, såvitt angår klandertalans anställande inom viss tid, och 4 §;

2 kap. 9 § lagen om arv;

tillika med de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävda lagrum innehålla eller tillägg därtill;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Bestämmelserna i 4 kap. 9 och 10 §§ nya lagen skola lända till efterrättelse, ändå att testator avlidit före lagens ikraftträdande.

5 §.

Förordnande, som enligt 1 kap. 2 § nya lagen skulle sakna laga verkan eller som ej tillkommit i den i 2 kap. samma lag föreskrivna formen, vare likväl giltigt, där det före lagens ikraftträdande upprättats i enlighet med då gällande regler.

Förslag

till

Lag

om vissa rättshandlingar till förmån för ofödda.

Med upphävande av 16 kap. 1 § tredje punkten ärvdabalken, såvitt angår annan rättshandling än testamente, ävensom fjärde punkten i samma paragraf, förordnas härigenom som följer:

Vad i lagen om testamente är stadgat med avseende å förordnande genom testamente till den, som ej är född eller avlad vid testators död, skall äga motsvarande tillämpning å förordnande genom annan rättshandling till förmån för den, som ej är född eller avlad vid tiden för förordnandet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

F ö r s l a g
till
L a g
om arvsavtal.

Häri gen om förordnas som följer:

1 §.

Har någon ifråga om arv efter den, som ännu lever, träffat avtal med annan än denne, vare det ogillt.

Samma lag vare om avtal angående rätt på grund av testamente.

2 §.

Avsäger sig arvinge, genom godkännande av testamente eller eljest, skriftligen hos arvlåtaren sin rätt till arv, vare det gällande. Bröstarvinge äge dock utfå sin laglott, med mindre han avstått från denna mot skäligt vederlag eller ock egendom, svarande mot laglotten, tillkommer arvingens make enligt testamente eller tillfaller hans avkomlingar enligt lag eller enligt testamente med föreskrift om fördelning på sätt om bröstarv är stadgat.

Ej må underårig avsäga sig arv, ej heller omyndigförklarad utan förmyndarens skriftliga samtycke.

Där ej av omständigheterna annat framgår, gälle arvsavsägelse ock mot arvinges avkomlingar.

3 §.

Avtal, varigenom arvlåtare förfogat över sin kvarlåtenskap, vare ej gällande.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

Förslag

till

Lag**angående ändring i 7 och 10 kap. lagen om arv.**

Härigenom förordnas, dels att 7 kap. 3 § lagen om arv skall hava den ändrade lydelse nedan angives, dels att i 10 kap. samma lag skola i stället för 3 och 4 §§ införas fyra paragrafer, betecknade såsom 3—6 §§, av nedan angivna innehåll och dels att nuvarande 5 § sistnämnda kapitel hädanefter skall betecknas såsom 7 §:

7 KAP.**3 §.**

För utfående av laglott äge bröstarvinge påkalla jämkning i testamente. Äro flera förordnanden, skall, där ej annat följer av testamentet, legat utgå före förordnande till universell testamentstagare och legat, som avser viss egendom, utgå före annat samt i övrigt nedsättning ske i förhållande till storleken av varje förordnande eller, vad angår förordnande till bröstarvinge, till den del därav, som han ej är pliktig avräkna å sin laglott.

Bröstarvinge, som ej inom sex månader, efter det han erhöll del av testamentet på sätt i lagen om testamente sägs, påkallat jämkning genom att anhängiggöra talan mot testamentstagaren eller eljest giva honom sitt anspråk tillkänna, vare sin rätt förlustig.

10 KAP.**3 §.**

Ej må någon ärva den, som han genom brottslig gärning uppsåtligen bragt om livet.

Dräper man sålunda någon, som är arvinge eller testamentstagare efter annan, äge ej bättre rätt till arv än om den dräpte levat.

4 §.

Har arvinge genom tvång, förledande eller missbruk av arvlåtarens oförstånd, viljesvaghet eller beroende ställning föranlett arvlåtaren att upprätta eller återkalla testamente eller att avstå därifrån, vare han sin rätt till arv förlustig,

såvitt ej särskilda skäl däremot äro. Samma lag vare, om arvinge uppsåt-
ligen förstört eller undanhållit arvlåtarens testamente.

5 §.

Vad i 3 och 4 §§ är sagt om förövare av brottslig gärning gälle ock den, vil-
ken haft del i brottet såsom i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs.

6 §.

Har någon jämlikt 3, 4 eller 5 § förverkat sin rätt att taga arv, gånge med
arvet såsom hade han dött före arvlåtaren.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

Har arvlåtaren avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfa-
rande äga tillämpning.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om
allmänna arvsfonden.**

Härigenom förordnas, att 11 § lagen den 8 juni 1928 om allmänna arvsfonden skall hava följande ändrade lydelse:

Har egendom i dödsbo, vilken förvaltats av god man, som i 11 kap. 4 § lagen om förmynderskap sägs, efter preskription av rätt att taga arv eller testamente eller ock eljest tillfallit fonden, vare gode mannen pliktig fullgöra vad enligt 8 § första stycket åligger boutredningsman.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

Förslag

till

Lag

angående ändring i 11 och 12 kap. lagen om förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 4 a § lagen om förmynderskap skall upphöra att gälla samt att 4, 9 och 10 §§ nämnda kapitel ävensom 12 kap. 19 och 20 §§ samma lag, sistnämnda fyra paragrafer i nedan angivna delar, skola hava följande ändrade lydelse:

11 KAP.

4 §.

Rätten skall ock, när anmälan sker eller behovet eljest varder kunnigt, förordna god man:

1. om vid dödsfall till namnet känd arvinge är å okänd ort eller fjärran och förty ej kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott däri;

2. om vid dödsfall ej kan utrönas, huruvida den döde efterlämnat arvinge, som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arvet, eller ock kännedom finnes om arvinge efter den döde men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, samt det på grund av sådan omständighet fordras, att okänd arvinges rätt bevakas och hans lott i boet förvaltas;

3. om testamentstagare vistas å okänd eller fjärran ort eller är okänd och hans rätt därför behöver iakttagas på sätt förut om arvinge är sagt;

4. om det eljest tarvas, att bortovarandes rätt bevakas eller hans egendom förvaltas;

5. om jämlikt förordnande i testamente eller annan rättshandling av framtida händelse beror, vem egendom skall tillfalla, eller egendom först framdeles skall med äganderätt tillträdas, och det erfordras, att blivande ägares rätt bevakas eller att egendomen förvaltas för hans räkning; eller

6. om egendom, enligt vad särskilt stadgas, skall ställas under vård och förvaltning av god man, som avses i denna lag.

Tarvas god man för den, som äger rätt i dödsbo, skall det hos rätten anmälas av den, som har boet i sin vård.

Rättshandling, som god man företagit med stöd av förordnande enligt denna paragraf, gälle, ändå att den egendom, förordnandet avsåg, tillfaller någon, som han ej var satt att företräda.

9 §.

God man — — — egendomen.

Förteckning — — — förmyndaren.

Har egendom i dödsbo, vilken förvaltats av god man, som i 4 § sägs, efter preskription av rätt att taga arv eller testamente eller ock eljest tillfallit allmänna arvsfonden, gälle i fråga om egendomens försäljning vad i lagen om allmänna arvsfonden är stadgat.

10 §.

Är behov av god man ej längre för handen, skall han av rätten entledigas. Har god man förordnats enligt 3 § eller 4 § 1.—5., skall han entledigas, så snart den, för vilken han förordnats, det begär.

Då — — — domaren.

12 KAP.

19 §.

Fråga — — — inskrivas.

Uppkommer vid utredning av dödsbo fråga om förordnande av god man enligt 11 kap. 4 §, höre ärendet till den rätt, varunder boet lyder. Skall god man eljest förordnas enligt nämnda lagrum eller ock enligt 3 § samma kapitel, ankomme det på rätten i den ort, där den, för vilken god man förordnas, har egendom eller eljest behov av god man yppat sig. Erfordras ny god man eller uppstår fråga om entledigande av god man, upptages ärendet av den rätt, där godmanskapet är inskrivet.

20 §.

Vad — — — god man.

Å landet samt i stad, där rådstuvurätt ej finnes, äge domaren entlediga god man, som förordnats enligt 11 kap. 3 § eller 4 § 1.—5., om den, för vilken han förordnats, det begär. Det åligger domaren att å nästa rättegångsdag anmäla sitt beslut för rätten.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

F ö r s l a g

till

L a g

**om ändrad lydelse av 11 och 18 §§ förordningen den 16 juni 1875 (nr 42)
angående lagfart å fång till fast egendom.**

Härigenom förordnas, att 11 och 18 §§ förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, sistnämnda lagrum, vilket senast ändrats genom lag den 12 maj 1917 (nr 277), i nedan angivna del, skola hava följande ändrade lydelse:

11 §.

Då lagfart är beviljad, utfärde rätten därom bevis. I detta bevis skall fånget samt vid köp jämväl köpeskillingen anmärkas. Förekommer villkor, som inskränker ägarens rätt att egendomen överlåta eller med inteckning belasta, eller är ägarens behörighet sålunda inskränkt genom annans på testamente grundade rätt att nyttja egendomen, varde det ock anmärkt. I fall, som omförmäles i 9 §, skall tomtens läge och storlek i beviset antecknas.

18 §.

Vid rätten skall föras bok i överensstämmelse med lagfartsprotokollet, så inrättad att därav lätteligen kan ses: varje egendom därå lagfart blivit sökt, tiden då det skett, sökandens namn, fånget samt sådan inskränkning i ägarens rätt, varom i 11 § förmäles, så ock tiden då lagfart blivit beviljad eller avslagen.

Då — — — anmärkt.

De — — — Konungen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 12 och 16 §§ lagen den 14 juni 1907 (nr 36) om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt.

Härigenom förordnas, att 12 och 16 §§ lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt, sistnämnda lagrum i nedan angivna del, skola hava följande ändrade lydelse:

12 §.

Då inskrivning är beviljad, utfärde rätten därom bevis. I detta bevis skall anmärkas tomtens läge och storlek, dagen då tomträtten uppläts, den tid för vilken tomträtten är upplåten samt, där inskrivningen avser fång till tomt-rätt, dagen då inskrivning av tomträtten meddelades. Förekommer villkor, som inskränker tomträtthavarens rätt att tomträtten överlåta eller med in-teckning belasta, eller är tomträtthavarens behörighet sålunda inskränkt genom annans på testamente grundade rätt att nyttja tomten, varde det ock anmärkt.

16 §.

Vid rätten skall i överensstämmelse med tomträttsprotokollet föras bok så inrättad, att därav lätteligen kan ses: varje tomträtt, i fråga om vilken in-skrivning blivit sökt, tiden då det skett, sökandens namn, fångtet, där ansök-ningen avser sådan inskrivning, samt sådan inskränkning i tomträtthavarens rätt, varom i 12 § förmäles, så ock tiden då inskrivning blivit beviljad eller avslagen eller ock ansökan om inskrivning förklarats vilande eller därefter åter hos rätten anmäls. Då ändring eller tillägg till tomträttsavtalet anteck-nats i protokollet eller anteckning däri skett enligt 10, 11 eller 13 §, varde ock det i boken anmärkt.

De — — — Konungen.

A — — — boken.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Häri genom förordnas, att 1 § förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 8 juni 1928 (nr 288), skall i nedan angivna delar hava följande ändrade lydelse:

1 §.

Över följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nämligen: ett över lagfarter med fång av fast egendom; ett över inteckningar i sådan egendom; ett över inskrivningar av tomträtt samt av fång till sådan rätt, inteckningar i tomträtt, inskrivningar av vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt, så ock över inteckningar i vattenfallsrätt (tomträttsprotokoll); ett över ärenden angående förmynderskap och godmanskap (förmynderskapsprotokoll); ett över äktenskapsförord; samt ett över bouppteckningar, testamenten, som vid domstolen bevakas, åtgärder, som avses i 9 kap. lagen om arv och 8 kap. lagen om testamente, förordnande eller entledigande av boutredningsman, varom förmäles i lagen om allmänna arvsfonden, samt avhandlingar om lösöreköp (bouppteckningsprotokoll).

För varje ärende skall å brädden tecknas, i lagfarts-, intecknings- och tomträttsprotokollen: namnet på den egendom ärendet rör; i förmynderskapsprotokollet: namnet å den omyndige eller, i fråga om godmanskap, namnet å den, för vilken god man förordnats, eller annan beteckning å godmanskapet ävensom det nummer, varunder förmynderskapet eller godmanskapet blivit infört i förmynderskapsboken; i äktenskapsförordsprotokollet och i bouppteckningsprotokollet, såvitt angår avhandlingar om lösöreköp: namnet å den person ärendet rör; samt eljest i bouppteckningsprotokollet: den dödes namn. Sker anmälan av arvs- eller testamentsanspråk, skall hänvisning till ärendet tecknas å brädden av det protokoll, som upprättats rörande registrering av bouppteckning efter den döde.

Vid — — — drives.

Hos — — — infört.

Har — — — anmärkt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1931.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 4 oktober 1929.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern LINDMAN, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDBLAD, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bissmark, anmäler ett av lagberedningen den 30 september 1929 avgivet betänkande, däri under rubriken Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken III sammanförts av motiv åtföljda förslag till följande lagar:

- 1) lag om testamente;
 - 2) lag angående införande av lagen om testamente;
 - 3) lag om vissa rättshandlingar till förmån för ofödda;
 - 4) lag om arvsavtal;
 - 5) lag angående ändring i 7 och 10 kap. lagen om arv;
 - 6) lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om allmänna arvsfonden;
 - 7) lag angående ändring i 11 och 12 kap. lagen om förmynderskap;
 - 8) lag om ändrad lydelse av 11 och 18 §§ förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom;
 - 9) lag angående ändrad lydelse av 12 och 16 §§ lagen den 14 juni 1907 (nr 36) om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt; samt
 - 10) lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.
- Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över i lagberedningens betänkande innefattade lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omnämnda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

E. Lindström.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 13 december 1929.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden STENBERG,
 APPELBERG,
 TISELIUS,
 regeringsrådet SÖDERWALL.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 4 oktober 1929, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över de lagförslag, som innefattades i ett av lagberedningen den 30 september 1929 avgivet betänkande (Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken III), nämligen förslag till

- 1) lag om testamente,
- 2) lag angående införande av lagen om testamente,
- 3) lag om vissa rättshandlingar till förmån för ofödda,
- 4) lag om arvsavtal,
- 5) lag angående ändring i 7 och 10 kap. lagen om arv,
- 6) lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 8 juni 1928 (nr 281) om allmänna arvsfonden,
- 7) lag angående ändring i 11 och 12 kap. lagen om förmynderskap,
- 8) lag om ändrad lydelse av 11 och 18 §§ förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom,
- 9) lag angående ändrad lydelse av 12 och 16 §§ lagen den 14 juni 1907 (nr 36) om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt och
- 10) lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av ledamoten i lagberedningen, hovrättsrådet Harry Guldberg, utom 2, 6 och 8 kap. av förslaget till lag om testamente och förslaget under 5) såvitt angår 10 kap. lagen om arv, vilka delar av förslagen föredragits av ledamoten i lagberedningen, revisionssekreteraren Erik Lind.

I anledning av förslagen avgåvos följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Lagrådet:

Vid utarbetandet av det föreliggande förslaget till revision av den svenska testamentsrätten har lagberedningen i huvudsak anknutit till gällande rätt, sådan densamma på grundval av ärvdabalkens delvis föråldrade bestämmelser blivit i rättstillämpningen utvecklad. Endast i några punkter möta nyheter av större betydelse. Hit äro att räkna stadgandet angående den omfattning, vari förordnande må göras till förmån för successiva testamentstagare, vilket stadgande bland annat innebär upphävande jämväl beträffande lös egendom av rätten att stifta fideikommiss, avskaffandet av det muntliga testamentet såsom ordinarie testamentsform samt bestämmelserna om den testamentstyp, som karakteriseras av att någon erhåller nyttjanderätt till egendom, vartill äganderätten tillkommer annan, om grunderna för testamentsklander, om preskription och om arvsavtal. Med avseende å den betydelsefulla frågan om formen för upprättande av skriftligt testamente innehåller förslaget delvis nya regler, vilka framgått ur en kritisk behandling av den rättspraxis, som under tidernas lopp utbildat sig.

De principer, vilka sålunda blivit följda vid revisionsarbetet, synas lagrådet vara riktiga. Enligt lagrådets mening äro också de resultat, vartill lagberedningen vid de särskilda spörsmålen bedömande kommit, i det väsentliga väl grundade.

Under ett lagstiftningsarbete av denna art gäller det ofta att avgöra, i vilken mån stadganden böra meddelas i skriven lag och vilket utrymme att utfylla lagens innehåll bör lämnas åt praxis. Lagberedningen har i jämförelsevis stor utsträckning litat till rättstillämpningen, för vars vägledande lämnats värdefulla utredningar i motiven. Delade meningar kunna måhända råda, huruvida man icke gått väl långt i att sålunda avstå från att i lagen reglera föreliggande frågor. En beaktansvärd vinst är emellertid, att lagtexten kunnat till omfånget begränsas och erhålla en koncis avfattning.

Förslaget till lag om testamente.

1 KAP.

2 §.

Justitierådet *Stenberg* och regeringsrådet *Söderwall*:

I motiven till förslaget har vid denna paragraf behandlats frågan om testamenteriska förordnanden, som innebära, att egendom skall med äganderätt tillfalla någon vid en efter testators död infallande tidpunkt utan att egendomen under mellantiden är knuten till någon ägare. Sådana framskjutna äganderättsförvärv äro ej främmande för svensk rätt och hava antagits komma att äga giltighet. Behov uppstår sålunda av en representation för egendomen under den tid äganderätten är svävande; det bör finnas någon, som äger att tala och svara för egendomen samt att med avseende å densamma träffa bindande förordanden och avgöranden. I sådant syfte föreslår lagberedningen inrättande av

ett godmanskap för den blivande ägaren; bland fall, då enligt 11 kap. 4 § förmynderskapslagen god man skall förordnas, skulle även upptagas sådana fall, då av framtida händelse beror, vem egendom skall tillfalla, eller egendom först framdeles skall med äganderätt tillträdas, och det erfordras, att blivande ägares rätt bevakas eller att egendom förvaltas för hans räkning (4 § punkt 5). Mot en sådan anordning har lagrådet ej funnit skäl till erinran. I gode mannens behörighet bör emellertid även ingå att söka lagfart å fast egendom eller medverka till dess intecknande. Härutinnan utgår förslaget från att utan särskild lagändring god man i alla de fall, varom fråga är, skall kunna söka och erhålla lagfart för den av honom företrädde ägarens räkning och att inteckning bör kunna fastställas på grund av ett av gode mannen å dennes vägnar utfärdat skuldebrev. Detta antagande stödes väsentligen därpå, att gode mannen skall företräda den blivande ägaren såsom sådan och att sålunda hans åtgärder skola binda denne, varav skulle följa, att de inskrivningsåtgärder, som erfordras för ett behörigt utövande av förvaltningen, också kunna verkställas. Att domstolarna skulle komma att förfara i enlighet härmed, synes dock mycket tvivelaktigt. Av 1 § lagfartsförordningen framgår, att — frånsett fideikommissegendom — lagfartsskyldighet åligger endast den, som med äganderätt åtkommer fast egendom, och så länge denna regel utan modifikation är gällande, torde domstolarna i allmänhet anse sig förhindrade att meddela lagfart å ett fång, som ännu är svävande på ovan angivet sätt. Lagberedningen har nu förutsatt, att om förslaget i förevarande del upphöjes till lag, vissa erinringar till domstolarna i administrativ väg kunna komma att meddelas angående inskrivningsförfattningarnas tillämpning i dessa fall, men att på denna väg söka ordna den nu behandlade frågan lärer, med den ståndpunkt gällande lag måste anses intaga, ej vara tillrådligt. Enligt vår mening kan man alltså icke undgå att i 1 § lagfartsförordningen införa en bestämmelse, varigenom möjlighet beredes att söka lagfart för blivande ägare för det fall, att fast egendom på grund av testamente kommer under förvaltning av god man, som avses uti nämnda punkt i 11 kap. 4 § förmynderskapslagen. Av skäl, som i motiven anförts, är denna punkt ej inskränkt till det fall, att äganderätten är svävande på grund av innehållet i testamentariskt förordnande, utan densamma kan komma i tillämpning även då ett liknande rättsligt tillstånd åstadkommits genom rättshandling i levande livet. Samma omfattning torde böra givas åt det av oss ifrågasatta stadgandet i lagfartsförordningen.

Därest, i enlighet med vad nu anförts, i 1 § av nämnda förordning upptages bestämmelse om ett fall, då lagfart må sökas utan att skyldighet därtill föreligger, påkallas någon jämkning av 2 § i samma förordning, så att denna paragraf begränsas till att avse fall, då lagfartsskyldighet äger rum.

När lagfart meddelats för en icke namngiven blivande ägare, bör, såsom i motiven erinrats, ny lagfart icke vara erforderlig, sedan ägaren blivit bestämmd; en anteckning till lagfartsprotokoll och lagfartsbok, att lagfarten avser denne, har synts vara tillfyllest. Om dylik anteckning synes emellertid bestämmelse i lag vara behövlig. I sådant syfte torde ett stadgande böra upptagas i 16 § lagfartsförordningen.

Justitierådet Appelberg:

Jag är ense med justitierådet Stenberg och regeringsrådet Söderwall därom, att med svensk lag icke torde överensstämma, att lagfart meddelas för en blivande ägare på sätt i motiven förutsatts. Att för de säkerligen sällsynta fall, då behov av lagfarts erhållande för blivande ägare kan föreligga, nu göra ändringar i reglerna om lagfart finner jag däremot icke böra tillstyrkas. Det lär icke vara omöjligt, att god man i fall av denna art kan för testators dödsbos räkning söka lagfart på fast egendom i dödsboet (se Nytt juridiskt arkiv 1922 not. B nr 499); och ehuru väl genom en dylik utväg ej fullt ut vinnes samma syfte som om lagfart kunde sökas för den blivande ägaren, anser jag dock, att man bör nöjas med den utväg, som sålunda föreligger, i all synnerhet som frågan lämpligen synes böra upptagas till förnyad behandling vid det arbete på nya bestämmelser om boutredning m. m., som förestår. Det må även erinras, att därest testator utsett förvaltare av egendomen med rätt att företräda den blivande ägaren, god man ej torde böra förordnas och att, om förhållandet är detta, i allt fall lagfart ej skall kunna erhållas för den blivande ägaren såsom sådan.

2 KAP.

4 §.

Lagrådet:

Mot begränsningen av jävsanledningarna för testamentsvittnen har lagrådet icke något att erinra. Det bör emellertid beaktas, att begränsningen har avseende å testamentsvittnena i egenskap av solennitetsvittnen vid testamentes upprättande; påkallas sedermera deras hörande vid domstol, bliva de underkastade rättegångsbalkens mera omfattande jävsregler. Denna åtskillnad kan tänkas föranleda misstag och därigenom vålla rättsförluster. Då det naturligtvis kan bli behöfligt, att testamentsvittnena höras inför domstol angående omständigheterna vid testamentets tillkomst, bör en förutseende testator tillse, att de vittnen han vid testamentets upprättande anlitar fylla jämväl de krav, som rättegångsbalken ställer på vittnen. Med hänsyn härtill torde det vara lämpligt, att i förevarande paragraf införes en erinran om att testamentsvittne kan på andra grunder än de där nämnda vara av jäv hindrad att inför domstol höras angående testamentet.

5 §.

Lagrådet:

Frågan, om och i vilken mån återkallelse av testamenteriskt förordnande bör vara formbunden, hör till de mest tveksamma inom testamentsrätten.

Såsom lagberedningen även antytt, ligger det nära till hands att anse samma skäl, som anföres för kravet å viss form för upprättande av testamente, kunna åberopas till stöd för att stadga form jämväl vad angår återkallelse av testamente. Utländska lagar föreskriva också nära nog genomgående viss form för testamentes återkallande. Lagberedningen har dock ansett fordran på form i

detta fall icke böra uppställas och har därvid gått så långt att, åtminstone efter det föreslagna stadgandets ordalydelse, det icke skall krävas, att testators ändrade vilja manifesterat sig i någon viss, på återkallelsen direkt riktad handling; tillräckligt är, att det finnes uppenbart, att testamentet vid tiden för dödsfallet ej var uttryck för hans yttersta vilja.

Den föreslagna bestämmelsen ger sålunda dem, som hava intresse i saken, inga fasta hållpunkter för bedömande av om giltig återkallelse skall i det särskilda fallet anses föreligga, utan det beror av en värdering av omständigheterna, huruvida det skall anses uppenbart eller ej, att testamentet icke längre var uttryck för testators yttersta vilja, en värdering som helt naturligt den enskilde i allmänhet måste hava svårt att tillfredsställande utföra. Det kan inträffa, att en arvlätare, som förordnat om sin kvarlåtenskap, för att icke stöta sig med sina närmaste låter inför dem och andra bekanta mer eller mindre tydligt påskina, att han icke gjort något testamente eller att ett upprättat sådant återkallats. Ävenledes händer, att en testator verkligen kommit på andra tankar men av oföretagsamhet underlåter att vidtaga någon direkt åtgärd i saken. Det kan säkerligen befaras, att i dylika fall arvingar, som måhända själva äro fullt övertygade om att ett upprättat testamente icke längre utgör uttryck för testators yttersta vilja, kunna på grund av ifrågavarande stadgandes obestämda avfattning förledas till obefogade rättegångar. Med hänsyn till den osäkerhet, som skulle komma att råda, därest förslaget i denna del genomföres, anser lagrådet böra tagas i övervägande, om icke åtminstone i viss utsträckning användande av testamentsformen bör vara påbjudet även i fråga om återkallelse av testamente.

Av de skäl, som lagberedningen givit för sin ståndpunkt, torde det viktigaste vara vad som anförts därom, att då man icke gärna kan förneka, att skriftligt testamente bör få återkallas genom urkundens förstörande, och väl även nödgas såsom konsekvens härav godkänna varje återkallelse, som kommit till otvetydigt uttryck genom någon åtgärd med testamentshandlingen, det knappast vore rimligt att förmena en arvlätare, som saknar tillgång till testamentet, att genom en fristående skriftlig förklaring utan vittnen åstadkomma samma effekt. Lagrådet kan för sin del icke finna annat än att det mycket väl låter sig göra att skilja mellan sådana åtgärder med själva testamentsurkunden, som giva uttryck för en återkallelsevilja, och andra handlingar, varigenom testator avser att, trots det testamentsurkunden lämnas orörd, återkalla däri givet förordnande. Med den uppfattning av testamentets rättsliga natur, som lagberedningen utvecklat, står i själva verket väl tillsammans, att en åtgärd, varigenom testamentsurkunden helt eller delvis förstöres, blir gällande såsom återkallelse, ändå att den icke skett i vittnens närvaro, men att däremot, när testator icke bryr sig om eller icke kan vidtaga sådan åtgärd, det fordras, att återkallelsen företages med vittnen. Och även för testator torde det falla sig naturligt, att om han vill utan förstörande av den urkund, som manifesterat hans förut uttalade yttersta vilja, återkalla däri gjort förordnande, viljan att återkalla bör tillkännagivas i samma form som den ursprungliga viljeförklaringen. Vill man alltså uppställa den regeln, att åter-

kallelse genom en fristående förklaring skall klädas i nu angivna form, kan man icke begränsa detta krav till det fall, att den ursprungliga urkunden är i testators besittning och testator alltså har möjlighet att på ett enkelt sätt, nämligen genom förstörande helt eller delvis av urkunden, visa sin vilja att återkalla däri gjort förordnande; då tillämpligheten av en sålunda begränsad regel bleve beroende av bevisning, huruvida testator haft tillgång till testamentet eller ej, skulle regeln i praktiken kunna leda till oberäkneliga resultat.

Så snart åtgärd vidtagits med själva testamentshandlingen, torde man böra godkänna den såsom återkallelse, oavsett vari åtgärden består, allenast den samma kan anses utgöra bevis för testators vilja att återkalla sitt förordnande. Att härutinnan skilja mellan olika slag av åtgärder lärer, av skäl som lagberedningen utvecklat, knappast vara möjligt. Här återstår alltså ett område, där man nödgas lita till en viss bevisvärdering. Men de fall, då tvekan uppstår om en dylik åtgärds innebörd, torde vara relativt sällan förekommande.

Har däremot testators viljeändring icke tagit sig uttryck i någon åtgärd med testamentsurkunden, ställer sig saken annorlunda. Rättssäkerheten synes då bäst tillgodoses genom att giltig återkallelse ej anses föreligga, med mindre återkallelse skett i den för upprättande av testamente stadgade formen.

Såsom skäl mot varje stadgande av form för återkallelse av testamente har lagberedningen även åberopat det förhållandet, att för närvarande måste antagas råda formfrihet i detta hänseende. Därest hos allmänheten och domstolarna verkligen funnes en stadgad uppfattning, att återkallelse kan ske formlost, måste man onekligen ställa sig betänksam mot införande av en bestämmelse i motsatt riktning, detta med hänsyn särskilt till den fara för rättsföruster, som, innan den nya lagens krav å form för återkallelse kommit in i det allmänna medvetandet, kunna uppstå genom testatorers underlåtenhet att iakttaga formkravet. Visserligen har i åtskilliga rättsfall, som under senare tid förekommit, högsta domstolen, dock icke utan meningsskiljaktighet, ställt sig på den ståndpunkten, att återkallelse av testamente må ske formlost. Det är emellertid anmärkningsvärt, att i det rättsfall i frågan, som sist refererats (Nytt juridiskt arkiv 1926 sid. 517), såväl Stockholms rådstuvurätt som hovrätten och nedre justitierevisionen enhälligt uttalade den meningen, att återkallelse, som skett genom obevitnad skriftlig handling, icke vore giltig. Man synes härav kunna draga den slutsatsen, att den av högsta domstolens majoritet omfattade åsikten ingalunda så trängt igenom i den allmänna uppfattningen, att man därför har anledning avstå från införande av en regel med motsatt innebörd.

I enlighet med vad nu utvecklats hemställer lagrådet, att åt 5 § första stycket gives det innehåll, att om testator i den ordning, som gäller för testamentes upprättande, återkallat sitt förordnande, eller om han förstört testamentshandlingen eller eljest därmed vidtagit åtgärd, varav framgår, att vad däri förordnats icke längre var uttryck för hans yttersta vilja, förordnandet skall vara utan verkan.

Ansens emellertid förslagets ståndpunkt i huvudsak böra bibehållas, torde i allt fall, med hänsyn till vad ovan anmärkts beträffande det ifrågavarande stadgandets allt för obestämda avfattning, i detsamma böra komma till ut-

tryck, att för återkallelse kräves, att testator vidtagit åtgärd, varmed han måste antagas hava avsett att återkalla testamentet. De föreslagna ordalagen skulle medgiva den säkerligen icke avsedda tolkningen, att för giltig återkallelse icke skulle fordras mera än att, enligt förebragt utredning, testator ändrat mening och *ömnat* återkalla sitt förordnande.

7 §.

Lagrådet:

Om i makars inbördes testamente förekommer förordnande, som haft avgörande betydelse för ena maken, skall enligt förevarande paragraf den andra maken, därest han återkallat eller ändrat förordnandet, förlora sin rätt på grund av testamentet. Då det icke torde vara skäligt, att förlust av denna rätt inträder såsom påföljd av en återkallelse, som avser endast en oväsentlig del av förordnandet, eller av en obetydlig ändring däri, synes stadgandet böra jämkas så, att återkallelse eller ändring endast om den är av väsentlig art skall medföra nämnda påföljd.

Ifrågavarande bestämmelse angående inbördes testamente har avfattats med avseende allenast å dylika förordnanden mellan äkta makar; lagstiftningen har ansetts icke böra räkna med andra förordnanden av detta slag, emedan de antagits knappast förekomma i vårt land. Då emellertid, på sätt i motiven även erinrats, den i förslaget återgivna regeln bör äga tillämpning jämväl å testamente mellan andra än makar, där de undantagsvis förekomma, och fall säkerligen kunna tänkas, då personer, som ej äro gifta med varandra men i livet stå varandra nära och hava gemensamma önsknings beträffande användningen av den egendom de komma att lämna efter sig, vilja realisera dessa önsknings genom ett inbördes testamente, synes anledning saknas att upprätthålla nämnda begränsning av den föreslagna regeln.

Förevarande paragraf synes icke hava sin rätta plats i detta kapitel, som i övrigt handlar endast om form för upprättande och återkallande av testamente. I det följande kommer lagrådet att ifrågasätta sammanförande i 5 kap. av stadganden om testamentes ogiltighet och om förverkande av rätt på grund av testamente. Till samma kapitel kunde då överflyttas ifrågavarande stadgande, vari ett likartat ämne behandlas.

3 KAP.

1—8 §§.

Lagrådet:

I första stycket av 1 § meddelas — utom den allmänna regeln, att åt testamente skall givas den tolkning, som må antagas överensstämma med testators vilja — jämväl en hänvisning till åtskilliga i 2—8 §§ upptagna speciella tolkningsregler, vilka skola gälla »allenast såvitt annat ej får anses vara åsyftat med testators förordnande». Dessa speciella tolkningsregler avse att

giva domstolarna ledning vid bedömande av vissa, ofta förekommande tolkningsfrågor för det fall, att testamentets innehåll, sett i ljuset av vad i övrigt kan upplysas om testators intentioner, ej lämnar erforderlig vägledning, och dessa reglers anknytning till den allmänna regeln har motiverats därmed, att i dylikt fall testators mening får antagas sammanfalla med vad som under de förhandenvarande förhållandena ter sig såsom en normal uppfattning.

Vid närmare granskning av ifrågavarande speciella tolkningsregler befinnes, att dessa, såsom ock i motiven till de särskilda paragraferna flerstädes kraftigt framhålles, skola hava en stundom mycket begränsad giltighet. I avsevärd utsträckning förekommer det, att den givna regeln lämpar sig endast för en del, låt vara den statistiskt övervägande, av de fall, som den enligt sin lydelse omfattar. Det torde också vara avsett, att, såsom naturligt är, tillämpningen av en dylik regel skall vara utesluten, icke blott om den strider mot testators i testamentet uttalade eller eljest ådagalagda vilja utan även om vid beaktande av förordnandets ändamål och övriga i det särskilda fallet föreliggande omständigheter övervägande skäl befinnas tala för en avvikelse från regeln. De speciella tolkningsreglerna skola hava en avsevärt svagare giltighet än vanliga dispositiva lagbud och de i förslaget 4 kap. upptagna bestämmelserna.

Det föreligger onekligen, såsom lagberedningen i annat sammanhang framhållit, en viss fara för att redan förefintligheten av en i lag givna tolkningsregel skall åstadkomma en viss obenägenhet att medgiva undantag från regeln även i befogade fall, och en oeftergivlig förutsättning för att tolkningsreglernas lagfästade skall bliva till gagn är uppenbarligen, att domstolarna icke förbise begränsningen av deras giltighet. Denna begränsning har i förslaget lagtext icke erhållit uttryck annorledes än i den ovanberörda, i första stycket av 1 § gjorda hänvisningen till stadgandena i 2—8 §§. Det vill synas, att denna hänvisning i sin föreslagna avfattning icke giver tillräckligt tydligt uttryck åt de av sakens natur påkallade och enligt motiven avsedda modifikationerna av de i 2—8 §§ givna reglerna, och det kan dessutom befaras, att vid tillämpning av någon bland dessa kategoriskt formulerade regler den begränsning av dess giltighet, som fått sitt uttryck i den formellt fristående 1 §, över huvud icke vinner beaktande. Därest det icke befinnes lämpligt att — efter förebild av den tyska lagen, som jämväl innehåller speciella regler om tolkning av testamente — i en var av nämnda paragrafer utsäga, att den där meddelade regeln skall gälla »i tvivelaktiga fall», torde större pregnans och tydlighet kunna vinnas därigenom, att *dels* innehållet i första stycket av 1 § samt 2—8 §§ sammanføres i en och samma paragraf, vars ingress förutom huvudregeln angiver de speciella tolkningsreglernas begränsade giltighet, och *dels* denna begränsning, med jämkande av ordalagen i den nu uti 1 § första stycket befintliga hänvisningen, avfattas så, att därav klart framgår, att undantag från de speciella reglerna kan äga rum i alla de fall, då det finnes påkallat med hänsyn till förordnandets ändamål och övriga föreliggande omständigheter. En sådan jämkning är önskvärd, även om man anser sig icke böra sammanföra tolkningsreglerna i en paragraf och begränsningen alltså fortfarande skall angivas i 1 §.

Vidtages den nu föreslagna ändringen i bestämmelsernas uppställning, torde

nuvarande andra stycket av 1 § få utgöra en särskild paragraf efter den nya 1 §.

Lagrådet:

Lagberedningen har i sina motiv vid 5 kap. 3 § behandlat frågan, huruvida i lagen borde regleras, vilken verkan brist i de förutsättningar, från vilka testator utgått, skall äga i fråga om testamentes giltighet. Därvid har lagberedningen, som förklarar sig icke finna anledning föreslå någon generell lagbestämmelse härutinnan, såsom tänkbart ifrågasatt uppställandet av en tolkningsregel av innehåll att om någon gjort testamente till förmån för sin make och denne vid testators död levde åtskild från honom på grund av hemskillnad eller eljest förelåge något fall, som avses i 2 kap. 8 § lagen om arv, det skulle antagas överensstämma med testators vilja, att testamentet bleve overksam. I nu nämnda händelser liksom i de praktiskt viktigare fallen, att testators trolovning eller äktenskap blivit upplöst annorledes än genom hans död, föreligger enligt lagrådets mening en synnerligen stark presumtion för att ett av honom till förmån för hans trolovade eller make upprättat testamente bör bliva overksam; endast såvida det på grund av särskilda omständigheter bör antagas, att testator skulle velat tillgodose sin trolovade eller make även för det fall, som sålunda inträffat, bör förordnandet vinna tillämpning. Lagrådet anser därför, att i 3 kap. bör upptagas ytterligare en speciell tolkningsregel, med innebörd att, om någon gjort testamente till förmån för sin trolovade eller make, samt trolovningen eller äktenskapet därefter blivit upplöst annorledes än genom testators död eller sådant förhållande inträtt, som avses i 2 kap. 8 § lagen om arv, förordnandet skall vara utan verkan.

3 §.

Justitierådet *Appelberg*, med vilken regeringsrådet *Söderwall* instämde:

Stadgandet i förevarande paragraf innefattar två regler, nämligen dels att om samtliga legat ej kunna utgå, legat, som avser viss egendom, skall äga företräde framför annat och dels att i övrigt nedsättning skall ske efter legatens värde. Bland legat, som avse viss egendom, kunna urskiljas tre huvudgrupper, legat i lösören, i fast egendom och i värdepapper. Granskar man förstnämnda regel ur den synpunkt, som skall ligga till grund vid uppställande av en dylik tolkningsregel, nämligen att den bör giva uttryck för vad enligt uppfattning hos testatorer i allmänhet bör bliva resultatet i den förutsatta situationen, finner man visserligen, att regeln kan anses väl motiverad, såvitt den avser konkurrens mellan legat i lösören och penninglegat eller därmed likställda legat. Är däremot fråga om konkurrens mellan legat i fast egendom eller i värdepapper, å ena, samt penninglegat, å andra sidan, ställer sig saken synnerligen tveksam. Jag lutar närmast åt den uppfattning, att testatorer i allmänhet helst skulle se, att om nedsättning måste ske, den verkställes proportionellt i alla dessa slag av legat, genom vilka ju en testator åsyftar att tillägga testamentstagaren vissa värden, av vilka han kan draga inkomst. Emel-

lertid torde, när fråga om konkurrens mellan dylika legat uppkommer, situationerna i de särskilda fallen vara så olikartade, att det undantagslöst blir nödvändigt att tillse, till vilket resultat de föreliggande förhållandena rättvisligen böra leda. Något verkligt gagn av tolkningsregeln har man alltså icke för dessa fall. Däremot föreligger fara för att, om förhållandet mellan den allmänna regeln i 1 § och den speciella tolkningsregeln icke uppfattas på rätt sätt, den senare kommer till användning i allt för stor utsträckning och därför ger otillfredsställande resultat. Att försvara den ifrågavarande regeln med att densamma i det numeriskt övervägande antalet fall, därvid då inräknas fall av konkurrens mellan legat i lösören och penninglegat, ger rätt utslag kan svårigen vara riktigt. Kan man urskilja grupper av fall, i vilka en undersökning av vad testatorer i allmänhet kunna antagas avse ger annat resultat än det i regeln angivna eller icke ger något bestämt utslag för en viss tolkningsregel, är det enligt min mening riktigast att icke uppställa en enhetlig regel i ämnet. — Beträffande härefter den i stadgandet innefattade regeln om nedsättning efter legatens värde kan särskilt anmärkas, att därunder ingår det fall, att legat i lösören konkurrerar med legat i fast egendom eller värdepapper, samt att regeln, då dylik konkurrens föreligger, icke torde giva tillfredsställande resultat. Det synes tvärtom påkallat att för dessa fall låta en regel om företräde för legat i lösören gälla. I övrigt läser den föreslagna regeln vara så självklar, att uttrycklig bestämmelse icke är erforderlig.

Med hänsyn till vad nu anförts finner jag i lagrummet endast böra upptagas regel därom, att legat i lösören skall äga företräde framför annat legat.

8 §.

Lagrådet:

Den form av testamentariskt förordnande, varom vissa stadganden upptagits i denna paragraf, har där icke till sin innebörd angivits annorledes än därigenom, att den betecknats såsom ändamålsbestämmelse. Detta synes icke vara tillfyllest. I svensk lagstiftning är begreppet hittills okänt, och i litteraturen, där nämnda term brukas, har ifrågavarande testamentsform icke blivit föremål för någon ingående behandling. Då därtill kommer, att ordet ändamålsbestämmelse knappast kan sägas vara i högre grad betecknande för vad här avses, torde dess användande utan närmare förklaring vålla ovisshet angående termens innebörd. Det läser därför vara lämpligt, att i paragrafen inledningsvis uttalas vad som är utmärkande för ett förordnande av berörda slag, nämligen att det innefattar åläggande av en skyldighet för dödsboet eller någon arvinge eller testamentstagare utan att däremot svarar någon, viss person tillkommande rättighet.

4 KAP.

2—9 §§.

Lagrådet:

Då termen nyttjanderätt användes i förevarande paragrafer för att beteckna den rätt att begagna testamenterad egendom, som där avses, beror detta

uppenbarligen på att i detta slag av testamenten nämnda term vunnit hävd. För att utmärka, att här icke är fråga om nyttjanderätt i den mening våra lagar eljest taga detta ord, vore det måhända lämpligt att i den inledande 2 § giva den avsedda rättigheten en särskild beteckning, exempelvis testamentarisk nyttjanderätt, vilken beteckning därefter kunde i förtydligande syfte användas i följande paragrafer.

5 §.

Lagrådet:

Från den här uppställda regeln, att kontanta medel, vilka såsom kapitalbelopp bliva tillgängliga för nyttjanderättshavaren, skola på visst sätt göras räntebärande, såvida ej ägaren eller, eventuellt, rätten medgivit annat, stadgas enligt den föreslagna lagtexten allenast det undantaget, att vad som varit anbragt i jordbruk eller annan näring må utan sådant tillstånd ånyo användas för samma ändamål. Detta stadgande får emellertid — yttras det i motiven — ej fattas så snävt, att nyttjanderättshavaren icke skulle anses berättigad att också använda valutan för avyttrade möbler och dylikt till inköp av andra föremål av samma slag, när en sådan åtgärd framstår såsom skälig. Att nyttjanderättshavaren med den fria ställning han intager bör äga sådan befogenhet med avseende å egendom av ringa värde, torde vara klart, men en dylik rätt kan knappast härledas ur nämnda undantagsbestämmelse, som har avseende å sådan egendom som jordbruksinventarier eller varulager. Det är emellertid av vikt, att ägaren icke föranledes att — måhända endast av lust att trakassera — ingripa i nyttjanderättshavarens förvaltning, då det gäller egendom av obetydligt värde. Lämpligt synes därför vara, att undantaget uttryckligen angives i allmänhet avse fall, då mindre belopp influtit för avyttrade lösören; de sålunda influtna medlen böra utan särskilt tillstånd få användas till inköp av egendom av samma slag. Huruvida ett influtet belopp är så ringa, att stadgandet kan tillämpas, är givetvis att bedöma med hänsyn till den allmänna omfattningen av den egendomsförvaltning, varom fråga är.

Lagrådet:

Enligt stadganden i 4, 5, 6, 9 och 10 §§ av 4 kap. äga vederbörande att i vissa frågor påkalla åtgärd av rätten, men kapitlet innehåller ej någon bestämmelse om vilka domstolar i de särskilda fallen skola vara behöriga att upptaga ansökningar i dessa ärenden. Då det gäller förordnande av god man enligt 9 eller 10 § för vård och förvaltning av egendom, framgår emellertid av 12 kap. 19 § förmynderskapslagen i dess av lagberedningen föreslagna nya lydelse, att sådant förordnande ankommer på rätten i den ort, där den, för vilken god man utses, har egendom eller eljest behovet av god man yppat sig. Även för övriga fall, om vilka fråga är, synes emellertid en forumbestämmelse lämpligen böra upptagas i lagen. Nyssnämnda regel torde vara av så allmängiltig karaktär, att den däri uttryckta principen kan läggas till grund för ett stadgande om forum i de övriga fallen. Ett sådant stadgande skulle

kunna innehålla, att ansökan om rättens åtgärd i fall, som avses i 4, 5 eller 6 §, eller om åläggande att ställa säkerhet enligt 9 eller 10 § skall upptagas av domstolen i den ort, där egendom finnes, med avseende varå åtgärden begäres.

5 KAP.

Lagrådet:

Vid 2 kap. 7 § och 6 kap. 2 § ifrågasätter lagrådet, att till 5 kap. skola överflyttas vissa bestämmelser i ämnen, besläktade med det här behandlade. Efter sådan överflyttning skulle i 5 kap. komma att inrymmas lagens regler om testamentes ogiltighet och om fall, då testamente eljest blir utan verkan.

6 KAP.

2 §.

Lagrådet:

De i 10 kap. 3 § lagen om arv upptagna reglerna om förverkande av rätt att taga arv vila på den otvivelaktigt riktiga grundsatsen, att brott icke får lända gärningsmannen till fördel i förmögenhetshänseende. Vad i 1 § av förevarande kapitel föreslås om förverkande av rätt att taga testamente står i full överensstämmelse med nämnda grundsats. Det föreslagna stadgandet i 2 § av samma kapitel går däremot betydligt längre och vilar på helt annan princip. Har det utretts, att en arvlätare blivit på sätt här sägs obehörigen påverkad att upprätta ett testamente, är detsamma enligt 5 kap. 3 § ogiltigt, och den förmån gärningsmannen skulle kunnat få av testamentet går han på denna grund förlustig, förutsatt att klander väckes inom stadgad tid. Förevarande paragraf är alltså strängt taget obehörlig för att hindra den, som sålunda påverkat en testator, att draga fördel av sitt handlingssätt. Men om han enligt ett annat testamente än det, vid vars tillkomst han utövat obehörig påverkan, är insatt såsom testamentstagare, medför enligt ifrågavarande stadgande hans förfarande, att han förverkat sin rätt enligt det förra testamentet. Att det icke främst är fråga om att hindra den, som begått dylikt brott mot testationsfriheten, att draga fördel därav, framträder ännu klarare i det likartade stadgande, som föreslås till införande i lagen om arv såsom 4 § i dess 10 kap.: den, som obehörigen påverkat en arvlätare till upprättande av testamente, förlorar sin rätt till arv. Den i de föreslagna lagbuden stadgade påföljden är i själva verket snarast av kriminell natur, och den sättes icke i någon proportion till skadan av det rättsstridiga förfarandet. En arvinge, som obehörigen påverkat arvlätaren att exempelvis upprätta förordnande om något mindre belopp för ett ändamål, som ligger arvingen om hjärtat, går miste om hela sitt arv, vilket måhända är av betydande storlek. Särskilt betänksam mot dessa stadganden måste man ställa sig på den grund, att påföljden skall inträda även vid sådana fall av otillbörlig påverkan, som icke utgöra brott, samt att det ofta tor-

de vara vanskligt att avgöra, när en påverkan, för vilken testator varit utsatt, överskridit gränsen för det tillbörliga. Vad nu sagts om de fall, att någon påverkat arvlätare att upprätta testamente, gäller i huvudsak jämväl då arvlätare föranletts att återkalla testamente eller testamentstagare eller arvinge förstört eller undanhållit testamente; stadgandena äro icke heller i dessa fall i regel behöfliga för att hindra, att gärningsmannen drager fördel av sitt förfarande. I viss mån annorlunda ställer sig saken, därest testamentstagare eller arvinge obehörigen hindrat arvlätare att upprätta eller återkalla ett testamente. Då naturligen någon rätt icke kan direkt grundas på den handling arvlätaren endast ämnat företaga, har den, som skolat tillgodoses genom denna handling, allenast en osäker möjlighet att genom skadeståndstalan mot gärningsmannen frånvinna honom vad han vunnit genom sitt förfarande. Men att för dessa säkerligen ytterst sällsynta fall upprätthålla en regel i ämnet finner lagrådet ej påkallat. Slutligen må erinras, att det föreslagna lagbudet kan inbjuda till trakasserier och obefogade rättegångar, i vilket avseende särskilt kan framhållas, att då påföljden icke är gjord beroende av att brott föreläggat, den, som instämmer talan om förverkande på grund av att testator obehörigen påverkats, icke behöver riskera åtal för obefogad beskyllning för brott. På grund av det anförda hemställer lagrådet, att ifrågasvarande paragraf utslutes ur förslaget.

Utgår 2 § ur detta kapitel, torde bestämmelsen i 3 § böra med jämkat innehåll ingå såsom ett tredje stycke i 1 §. Skulle sålunda endast en paragraf komma att kvarstå i kapitlet, må ifrågasättas, om ej kapitlet borde sammanslås med 5 kap.

7 KAP.

Lagrådet:

I 18 kap. ärvdabalken givas stadganden angående det sätt, på vilket testamentstagare har att göra gällande rätt på grund av testamente, och den ordning, i vilken fråga om testamentes bestånd bringas till avgörande. I stort sett torde lagstiftaren med dessa stadganden hava velat uttrycka, att det å ena sidan åligger testamentstagarna att genom bevakning av testamentet inom viss tid framställa sina anspråk i anledning av detsamma och att å andra sidan arvingarna hava att, sedan testamentet delgivits dem, genom klander inom viss tid från delfäendet göra gällande alla de invändningar, vartill de finna fog, vid äventyr att testamentet eljest är att anse såsom lagakraftvunnet. Dessa principer hava emellertid i praxis icke ansetts kunna upprätthållas i hela sin stränghet, och förslaget ställer sig med vissa modifikationer på den ståndpunkt praxis sålunda intagit.

Det system, som vår rätt upptagit och som i betydlig mån avviker från vad i andra länder gäller å detta område, har onekligen stora praktiska fördelar. Att med bibehållande i huvudsak av detta system komma till en rationell reglering av ämnet erbjuder emellertid vissa svårigheter. Ehuru väl starka skäl

synas tala för en lösning av hithörande frågor i den riktning förslaget anger, kan man icke undgå att på vissa punkter känna någon tvekan.

Vad bevakningsinstitutet beträffar, har bevakningen, sådan den i överensstämmelse med praxis utformats i förslaget, onekligen förlorat sin karaktär att innefatta tillkännagivande av testamentsanspråk från testamentstagarnas sida. Huruvida alla eller endast vissa testamentstagare göra anspråk på vad genom testamentet tillagts dem, är trots det bevakning skett oklart. Ehuru bevakningen sålunda icke vidare tjänar det ändamål, som var dess ursprungliga, föreligga otvivelaktigt vissa, av lagberedningen framhållna skäl för dess bibehållande. Vikten av dessa skäl låter sig emellertid icke fullt bestämmas, innan man vet, huru reglerna om boutredning och skifte, vilka frågor lagberedningen först i fortsättningen av sitt arbete får under behandling, komma att gestaltas.

Beträffande testamentes delgivning med arvingarna kunde sättas i fråga, om icke någon anordning vore lämplig till förekommande av att boutredningen fördröjes genom testamentstagares underlåtenhet att verkställa delgivning.

Vad angår reglerna om klander, föranleda de tvekan särskilt i ett hänseende. För närvarande råder en viss oklarhet om vilka anledningar till angrepp på ett testamente måste göras i form av klander, alltså inom den stadgade klandertiden. Förslaget, som vill avhjälpa detta osäkerhetstillstånd, förstår med klander allenast talan, som stödes på någon av de i 5 kap. upptagna ogiltighetsgrunderna; sådan talan skall anhängiggöras inom sex månader efter det arvingen erhöll del av testamentet. Meningen är uppenbarligen, ehuru intet uttryckligt stadgas härom, att sedan klandertiden förlupit utan att talan förts, testamentet skall anses lagakraftvunnet och alltså exempelvis förutsättning, som omtalas i 6 § 2 mom. lagfartsförordningen, föreligga för erhållande av lagfart. Det kunde emellertid av praktiska skäl ifrågasättas, om man icke allt för mycket inskränkt kretsen av de anmärkningar, som måste göras gällande genom klander. Klart är, att ju mera man ökar antalet av de angreppsgrunder, som få göras gällande efter klandertidens utgång, desto vanskligare är det att, med bibehållande av den svenska rättens principer beträffande vindikation av fast egendom, fastslå, att testamente är i nyss berörda hänseende lagakraftvunnet, när klanderfristen utlupit.

I fråga om såväl delgivning som klander är ytterligare en synpunkt att framhålla. Reglerna härutinnan avse endast förhållandet mellan testamentstagare, å ena, samt arvingarna, å andra sidan. Angående den talan, som testamentstagare kunna få anledning föra mot varandra, t. ex. en universaltestamentstagare mot den, som genom särskilt testamente tillagts ett legat, finns intet stadgat. Universaltestamentstagaren har alltså möjlighet att göra gällande talan mot legatarien om förordnandets ogiltighet på en grund, som yppat sig först sedan klandertiden för en vid universalsuccessorns sida stående arvinge tilländagått och som därför icke kan av denne åberopas. Huruvida bestämmelser i detta ämne kunna utan större olägenhet undvaras, kan emellertid icke väl bedömas, innan man gjort klart för sig, vilket innehåll reglerna om boutredning och skifte böra erhålla.

Av vad nu utvecklats torde framgå, att frågan om regleringen av de i förevarande kapitel behandlade instituten står i det samband med frågan om vad angående boutredning och skifte lämpligen bör gälla, att en slutlig lösning av den förra frågan icke kan vinnas annorledes än i sammanhang med avgörandet av den senare. Under sådana förhållanden finner lagrådet, att förslaget i förevarande del, vilket ju med vissa modifikationer tämligen nära ansluter sig till gällande rätt, bör i huvudsak godtagas, därvid lagrådet förutsätter, att hithörande frågor upptagas till förnyat bedömande vid det slutliga arbetet på successionsrättens reglerande.

1 och 2 §§.

Justitieråden *Appelberg* och *Tiselius* samt regeringsrådet *Söderwall*:

I tredje stycket av 1 § stadgas i överensstämmelse med härskande praxis, att bevakning skall gälla till förmån för envar testamentstagare, för vilken bevakningstiden icke gått till ända, och enligt andra stycket av 2 § kan, om den, som vill bevaka skriftligt testamente, icke har det i sin besittning, bevakningen ske genom förordnandets tillkännagivande utan att originaltestamentet företes. Sammanställas dessa två bestämmelser, lärer därav kunna dragas den slutsatsen, att om exempelvis vid bevakning av ett skriftligt testamente detsamma företes allenast i avskrift samt bevakningen uppgives ske för en legatarie, som icke har testamentet i sin besittning, denna bevakning skall gälla till förmån för en universaltestamentstagare, som innehar originaltestamentet, utan att domstolen har vare sig plikt eller rätt att infordra detta. En dylik tolkning kunde leda till att den i 2 § meddelade bestämmelsen om uppvisande av testamentet i huvudskrift bleve i stor utsträckning åsidosatt, och detta skulle, av skäl som angivas i lagberedningens motiv, betydligt minska bevakningsinstitutets praktiska betydelse.

Med hänsyn till vad nu sagts synes stadgandet i tredje stycket av 1 § böra ändras så, att om skriftligt testamente uppvisats i huvudskrift eller bevakning skett av muntligt testamente, bevakningen skall gälla till förmån för en var testamentstagare, för vilken bevakningstiden ej gått till ända, men att i andra fall bevakning ej må åberopas av annan än den, som bevakat och vid tiden för bevakningen ej innehade testamentet. Den sålunda ändrade bestämmelsen torde införas såsom ett tredje stycke i 2 § eller upptagas i en särskild paragraf.

1 och 5 §§.

Lagrådet:

I dessa paragrafer förekomma bestämmelser om tidsfrister för bevakning och klandertalan; i båda fallen skall fristen omfatta sex månader från inträdet av det förhållande, som skall bilda utgångspunkt för tidräkningen. Då ej närmare bestämts, huru de sex månaderna skola räknas, skall, såsom i motiven erinrats, den i förklaringen den 23 mars 1807 p. 42 givna regeln om varje månads beräkning till trettio dagar tillämpas. Att förslaget intagit denna ståndpunkt och icke i stället valt den utan tvivel mera praktiska utvägen att här liksom beträffande dylika tidsbestämmelser i nya giftermålsbalken föreskriva månadsberäkning efter kalendern, har berott på att de lagstadganden,

som hittills tillkommit inom ramen för ärvdabalken, icke innefatta någon avvikelse från tillämpningen av den i 1807 års förklaring uttryckta principen och man icke velat under den pågående revisionen av denna balk övergå till den andra ordningen. Detta skäl må äga berättigande. Lagrådet vill emellertid erinra, att då enligt gällande rätt klanderfristen är bestämd till ett kalenderår men enligt förslaget skall utgöra sex månader, beräknade icke efter kalendern utan till 180 dagar, förslaget beträffande denna frist innebär en förändring av beräkningssättet, som lätt kan förbises och, då den nya metoden alltid leder till kortare frist än om kalenderberäkning tillämpades, är ägnad att medföra rättsförlust. Denna olägenhet undvikes, om uti ifrågavarande lagrum direkt utsäges, att fristen är 180 dagar. På samma sätt bör då också förfaras med avseende å bevakningstiden. Den sålunda föreslagna avfattningen torde icke behöva kvarstå någon längre tid, då det, på sätt i motiven antydes, lär kunna antagas, att den fullbordade nya ärvdabalken kommer att i fråga om tidsfristens beräkning innehålla ett stadgande av enahanda innebörd som det i 16 kap. 1 § nya giftermålsbalken upptagna.

4 §.

Lagrådet:

Den specialregel, som upptagits i andra stycket, skall äga tillämpning »i fall, som avses i 2 kap. 1 § lagen om arv». Denna hänvisning till en annan lag lider av viss oklarhet, enär de båda i den åberopade paragrafen meddelade stadgandena icke skola gälla under enahanda förutsättningar, utan det ena »fallet» är mera omfattande än det andra. Det synes lämpligt, att ifrågavarande regel angives skola gälla, då testator efterlämnar make jämte skyldemän, som avses i nämnda lagrum.

5 §.

Justitierådet Appelberg:

Har arvlätare efterlämnat make samt skyldemän i andra parentelen, och skola följaktligen först efter makens död de, som då äro arvingar efter arvlätaren, tillträda arv efter honom, må i allt fall enligt stadgandet i 4 § andra stycket testamente, som arvlätaren upprättat, delgivas de skyldemän, vilka vid tiden för delgivningen äro närmast till arv efter honom. Meningen är uppenbarligen, att den, med vilken delgivning sålunda skett, äger föra klandertalan mot testamentet och att bestämmelserna i förevarande paragraf om arvinge skola äga motsvarande tillämpning å honom. Då klanderrätten är det primära och delgivningen endast tjänar såsom utgångspunkt för klanderrättspreskriptionen, synes oegentligt att icke uttryckligen uttala vad om rätt och skyldighet för skyldeman i nämnda fall att föra klandertalan skall gälla. Detta torde vara så mycket mera behövt som det ingalunda faller av sig själv, vilken verkan klander eller uteblivet klander i dylika fall skall hava. En analogi med vad om arvinge gäller synes föranleda därtill, att klandertalan, som föres av skyldeman, bör få gälla för honom och dem, vilka genom honom förvärva arvsrätt. I motiven uttalas däremot den mening, att klander, som företagits

under nu angivna förhållanden, äger verkan för så stor del av arvet, som skulle hava tillfallit den klandrande, därest denne ägt taga arv efter testator. Skillnaden framträder, om man tänker sig det fall, att en arvlåtare efterlämnar utom änka två bröder, A och B, och att ett av honom upprättat testamente, innefattande förordnande om visst legat, delgivits båda bröderna men att endast A fört klandertalan, som vunnits av honom. Gives ingen positiv regel i ämnet, kommer i dylikt fall uppenbarligen domen, i överensstämmelse med vanlig praxis, att erhålla den avfattningen, att testamentet ej skall medföra inskränkning i A:s rätt till arv. Därest B utan avkomlingar dör innan arvet faller, skall enligt den i motiven uttalade meningen legatet utgå till hälften; enligt den motsatta meningen äger A, som är ensam arvinge, utan hinder av testamentet utfå hela arvet. Sistnämnda mening synes leda till det mest tillfredsställande resultatet, då fråga är om legat, som skall utgå vid den sist levande makens död, däremot icke om legatet skall utfalla vid arvlåtarens död. Vill man icke, såsom det principiellt riktiga torde vara, giva olika regler för olika fall, utan vill man hava en enhetlig regel i ämnet, synas övervägande skäl tala för att giva den ett innehåll i överensstämmelse med uttalandet i motiven.

Justitierådet Stenberg och regeringsrådet Söderwall:

Därest ett testamente, som blivit delgivet enligt 4 § andra stycket, förklaras ogillt på klander av endast någon eller några bland dem, med vilka delgivningen skett, synes, på sätt justitierådet Appelberg erinrat, verkan härav principiellt böra bedömas olika under olika förutsättningar. Då emellertid fall av denna art lära sällan inträffa, torde det icke vara erforderligt att för dem i lagen giva en reglering, som måste bliva ganska utförlig, utan bör det kunna överlämnas åt praxis att efter allmänna rättsprinciper avgöra dylika mål.

Lagrådet:

Vid bifall till förslag, som lagrådet i det föregående framställt, skulle i 5 kap. icke uteslutande behandlas sådana fall, då för överksamhet av ett testamenteriskt förordnande förutsättes klandertalan. Härav skulle föranledas, att i förevarande paragraf hänvisningen till 5 kap. inskränkes till de delar av kapitlet, som hava avseende å klanderfallen.

Lagrådet:

Om arvinges rätt till laglott kränkts genom testamente och han i anledning därav vill påkalla jämkning i detsamma, har han enligt gällande lag att här om föra klandertalan inom den stadgade tiden av natt och år från erhållen del av testamentet. Enligt förslaget skall framställande av laglottsanspråk icke ske i form av klander, utan skall, såsom av den föreslagna lydelsen av 7 kap. 3 § lagen om arv framgår, jämkning inom sex månader från delfäendet påkallas antingen genom anhängiggörande av talan härom eller genom tillkän-

nagivande av anspråket på annat sätt. Mot den föreslagna anordningen i och för sig har lagrådet intet att erinra, och skäl synas tala för att regeln om sättet och tiden för laglottsanspråkets framställande upptages i arvslagen, där de materiella bestämmelserna om laglottsrätten återfinnas. Då emellertid regeln innebär, att ett testamente skall kunna på där angivna speciella sätt angripas, torde — med hänsyn särskilt till att hittills dylika anspråk måst framställas i form av klandertalan — vara lämpligt, att i förevarande kapitel av testamentslagen intages en hänvisning till vad sålunda skall gälla om påkallande av jämkning i testamente för utfående av laglott.

Förslaget till lag angående införande av lagen om testamente.

Lagrådet:

Bifalles lagrådets hemställan om införande i 4 kap. nya lagen av ett stadgande om forum för upptagande av vissa ansökningsärenden, torde, genom ändring av 4 § i förevarande förslag, ett sådant stadgande böra göras tillämpligt, ändå att testator avlidit före nya lagens ikraftträdande.

Därest i enlighet med lagrådets hemställan sådan ändring vidtages i 2 kap. 5 §, att återkallelse, som sker annorledes än genom åtgärd med testamentsurkunden, måste företagas i viss form, bör i 5 § av förevarande förslag upptagas en bestämmelse, varigenom giltighet dock tillerkännes återkallelse, som före lagens ikraftträdande skett enligt då gällande regler.

Förslaget till lag om vissa rättshandlingar till förmån för ofödda.

Lagrådet:

Genom den nya lagstiftningen bör hela 1 § i 16 kap. ärvdabalken upphävas. Med den avfattning förslagen erhållit har emellertid så ej skett beträffande den fjärde av de punkter paragrafen omfattar. Då upphävandet av denna punkt bör ske genom förevarande lag, bör ingressen till densamma härutinnan fullständigas.

Förslaget till lag om arvsavtal.

1 §.

Lagrådet:

Vad i denna paragraf stadgas beträffande avtal om arv bör otvivelaktigt också gälla beträffande avtal om rätt på grund av testamente. Härutinnan synes det dock icke vara lämpligt att, såsom i motiven förutsättes, lita till en analogisk tolkning av det föreslagna stadgandet, utan detta torde böra vidgas så, att det uttryckligen avser jämväl avtal om rätt på grund av testamente. Att i följd härav göra ändring i lagens rubrik lär knappast vara erforderligt.

En fråga, som icke heller uttryckligen löses genom 1 §:s bestämmelse, är huruvida — då gift arvlätare ej efterlämnat bröstarvinge och förty kvarlåtenskapen enligt 2 kap. 1 § lagen om arv tillfallit den efterlevande maken —

arvinge till den först avlidne äger träffa avtal om det arv, varav han skall komma i besittning vid den efterlevandes död. Motivens uttalande härom kan förstås så, att ett dylikt avtal på grund av analogisk tillämpning av förevarande paragraf alltid skall vara ogiltigt. I många fall lärer det dock saknas tillräckliga materiella skäl för avtalets ogiltighet. Om exempelvis en arvinge till den först avlidne maken hos den efterlevande, som innehar kvarlåtenskapen, skriftligen avsäger sig sin arvsrätt, finnes knappast anledning att fränkänna denna förklaring bindande verkan. Vad angår avtal med annan än den efterlevande maken, måste beaktas, att denne make dock icke i fråga om den först avlidnes kvarlåtenskap äger så oinskränkt föfoganderätt som arvlåtare i allmänhet och att därför föremålet för avtalet icke kan anses så obestämt som i de fall, vilka direkt regleras genom 1 §. Det synes böra överlämnas åt rättspraxis att med hänsyn till samtliga i det särskilda fallet föreliggande omständigheter pröva, huruvida skäl till en analogisk tillämpning av nämnda paragraf äro för handen. Vad nu sagts bör naturligen också gälla beträffande avtal om rätt på grund av testamente i de fall, då väl testator avlidit men testamentstagare, som vill sluta dylikt avtal, enligt testamentets bestämmelser ännu icke äger utöva sin rätt på grund av detsamma.

Förslaget till lag angående ändring i 7 och 10 kap. lagen om arv.

7 KAP.

3 §.

Justitierådet *Appelberg*:

Har arvinge för utfående av laglott påkallat jämkning i testamente, skall, enligt förevarande paragraf i dess nuvarande lydelse, om flera förordnanden äro givna, nedsättning av förordnandena ske i förhållande till storleken av varje förordnande. Härutinnan föreslås ändring dels såvitt angår förhållandet mellan legat och förordnande till universaltestamentstagare och dels beträffande förhållandet mellan olika legat.

Vad den förra ändringen angår, åberopas i motiven, att för enkelhetens och överskådlighetens skull här bör givas uttryck åt samma princip som ligger under det föreslagna stadgandet i 3 kap. 2 § lagen om testamente. Huruvida förhållandena kunna anses så likartade, att det må vara påkallat att draga en dylik konsekvens, synes mig rätt tvivelaktigt. En regel av den här föreslagna lydelsen torde emellertid kunna försvaras redan på den grund, att den nära stämmer med det innehåll en testators förordnande i här förutsatta fall måste äga, nämligen att universaltestamentstagare skall bekomma det överskott, som finnes sedan legaten utgått.

Beträffande härefter frågan om konkurrens mellan legat inbördes bör naturligtvis, därest den mening jag vid behandlingen av 3 kap. 3 § testamentslagen uttalat beträffande företräde för legat i lösören godtages, enahanda regel upptagas i förevarande paragraf. I fråga om konkurrens mellan andra

slag av legat inbördes har jag ansett någon regel icke böra intagas i nämnda paragraf i testamentslagen. Denna fråga ställer sig något annorlunda här. Beror nödvändigheten att göra intrång i legatariers rätt icke, såsom i allmänhet måste vara förutsättningen i de fall som avses i testamentslagen, av en minskning i den förmögenhet testator vid förordnandenas upprättande ägde utan därav, att en del av den befintliga förmögenheten tages i anspråk för utfyllande av arvinges laglott, kan man enligt min mening våga utgå från att i vanliga fall med testators syfte bäst överensstämmer, att en proportionell nedsättning sker i de legat, varom nu är fråga. I förevarande hänseende anser jag alltså nuvarande lags ståndpunkt böra bibehållas.

Jag hemställer förty, att förevarande paragraf, såvitt den angår förhållandet mellan olika legat, erhåller det innehåll att legat, som avser lösören, skall utgå före annat legat samt att i övrigt nedsättning av legat skall ske på sätt förslaget innehåller.

Regeringsrådet Söderwall:

Såsom lagberedningen föreslagit, torde den regel om jämkning av testamenteriska förordnanden, som upptages i arvslagen, böra bringas i överensstämmelse med testamentslagens bestämmelser rörande konkurrensen mellan flera förordnanden. Såvitt därvid angår konkurrensen *legat* emellan, bör således, om den åsikt jag omfattat vid 3 kap. 3 § testamentslagen vinner beaktande, regeln i arvslagen icke komma att innehålla annat än att legat i lösören skall äga företräde framför annat legat.

Lagrådet:

Den i första styckets andra punkt upptagna regeln skall ej gälla, där »annat följer av testamentet». Denna reservation bör erhålla samma avfattning som gives åt motsvarande förbehåll i testamentslagen 3 kap. 1 § första stycket.

Därest tidsbestämmelserna i 7 kap. 1 och 5 §§ testamentslagen avfattas på det sätt lagrådet föreslagit, bör den i andra stycket av förevarande paragraf förekommande tidsbestämmelsen erhålla enahanda formulering.

10 KAP.

Lagrådet:

Godkännes lagrådets hemställan om uteslutande av stadgandet i 6 kap. 2 § testamentslagen, bör även den föreslagna 4 § i 10 kap. arvslagen utgå; och påkallas härav jämkningar beträffande övriga delar av förevarande förslag, såvitt angår 10 kap.

Förslaget till lag angående ändring i 11 och 12 kap. lagen om förmynderskap.

11 KAP.

4 §.

Lagrådet:

Under det att stadgandet i nuvarande första stycket av 4 § avser stärbhusdelägare i allmänhet, har motsvarande bestämmelse i förslaget (4 § punkt 1) inskränkts till att gälla arvinge. I händelse efterlevande make ej är arvinge, faller han således icke under det föreslagna stadgandet, men i motiven framhålls, att punkt 4 bleve tillämplig å make, som ej är arvsberättigad. Då det emellertid förefaller ganska främmande att hänföra honom under denna punkt, som huvudsakligen syftar å andra förhållanden än dem, som beröras i punkterna 1—3, torde bland fall, då god man skall förordnas enligt punkt 1, även böra upptagas, att efterlevande make vistas å okänd eller fjärran ort.

Vilka fall åsyftas med stadgandet under punkt 5, framträder ej klart med den abstrakta avfattning bestämmelsen erhållit. Större tydlighet skulle vinnas, om i lagtexten angåves, att den förutsatta situationen har sin grund i ett förordnande genom testamente eller annan rättshandling.

När, i samband med arvslagens antagande, i lagen om förmynderskap infördes bestämmelse om förordnande av god man i sådana fall, då enligt stadgande i annan lag egendom skall ställas under vård och förvaltning av god man, som avses i förmynderskapslagen, föreskrevs särskilt, att gode mannen skulle, såvitt egendomen rör, hava att företräda den, från vars förvaltning densamma blivit undantagen. Vid överflyttande av nämnda bestämmelse till den föreslagna punkt 6 har det särskilda angivandet av gode mannens behörighet såsom representant för viss person uteslutits såsom överflödigt; dylik behörighet har ansetts följa av sakens natur. Att gode mannens funktion i detta hänseende omnämns i lagen, kan emellertid antagas hava skett för utmärkande av en viss skiljaktighet mellan ifrågavarande godmanskap och de förut i kapitlet behandlade kuratelen, och vid sådant förhållande synes det knappast motiverat att vidtaga berörda ändring i bestämmelsens avfattning.

Beträffande uppställningen av ifrågavarande regler om godmanskap föreslås en ganska genomgripande förändring. Att härigenom vunnits en formellt mera tilltalande lagtext, kan ej bestridas, men fråga är, om icke detta i viss mån skett på bekostnad av önskvärd fullständighet i reglernas innehåll. Härvid må särskilt beaktas, att under det med nuvarande avfattning direkt av lagen framgår, vilka funktioner gode mannen i de olika fallen bör förordnas att utföra, man däremot enligt förslaget får från de i lagen angivna förutsättningarna för visst godmansförordnande sluta till förordnandets innehåll. Denna ändring torde vara ägnad att medföra viss osäkerhet vid formulerandet av godmansförordnandena. Bibehållande i huvudsak av den nuvarande uppställningen synes vara att föredraga. Om i *en* paragraf sammanföres vad som

nu inrymts i 4 och 4 a §§ jämte de erforderliga stadgandena om tillkomna arter av godmanskap, kan den nya paragrafen inledas med ett stycke av väsentligen samma innehåll som ingressen till den föreslagna förteckningen å fall, då godmansförordnanden skola meddelas, och denna förteckning omformuleras så att, med bibehållande av numreringen, för varje godmanskap gives en i särskild sats utförd regel av sådan fullständighet som nyss antytts. De båda sista styckena i den föreslagna 4 § kunna därefter kvarstå huvudsakligen oförändrade.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Lagrådet:

Den nu gällande föreskriften, att för varje ärende i förmynderskapsprotokollet skall å brädden tecknas »namnet å den omyndige eller den, för vilken god man förordnats», skulle enligt förslaget ändras så, att anteckningen skall innehålla »namnet å den omyndige eller uppgift, vem godmanskapet avser», detta för att utmärka, att i de fall, då namnet å den, som godmanskapet avser, ej är känt, anteckningen i stället skall innehålla annan uppgift, som kan tjäna till godmanskapets identifierande. Vad sålunda åsyftas torde emellertid, då vissa av de godmanskap, som kunna ifrågakomma, snarare äro realkuratel än personkuratel, bättre komma till uttryck genom ett stadgande om anteckning av »namnet å den omyndige eller, i fråga om godmanskap, namnet å den, för vilken god man förordnats, eller annan beteckning å godmanskapet».

Övriga lagförslag.

Lagrådet:

Dessa förslag lämnas utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 9 januari 1930.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Bissmark anmäler lagrådets den 13 december 1929 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 4 oktober samma år remitterade förslaget till *lag om testamente* med flera lagförslag och anför:

*Förslagets
tillkomst och
uppställning.*

»Det föreliggande förslaget till lag om testamente innefattar ett led i den pågående revisionen av 1734 års lag. Den 25 januari 1918 uppdrogs åt lagberedningen att efter fullbordad omarbetning av giftermålsbalken företaga revision av ärvdabalken och vad därmed äger samband. Samtidigt tilläts det beredningen att framlägga förslag i särskilda efter ämnenas beskaffenhet lämpade avdelningar. Den 30 september 1921 överlämnade lagberedningen förslag till revision av ärvdabalken, första avdelningen, som innehöll förslag till lag om förmynderskap och till vissa därmed sammanhängande författningar. Nämnade förslag framlades för 1924 års riksdag och blevo i huvudsak av riksdagen godkända, varefter lagar i dessa ämnen utfärdades den 27 juni 1924. I enlighet med den plan, som uppgjorts för behandlingen av successionsrätten, avgav beredningen därefter den 22 december 1925 betänkande med förslag till lag om arv och till andra den legala arvsrätten berörande författningar, vilka förslag gjordes till föremål för proposition till 1928 års riksdag. Sedan förslagen med vissa mindre ändringar av riksdagen godkänts, utfärdades lagar i hithörande ämnen den 8 juni samma år. De förslag, som nu föreligga, avse nya regler på testamentsrättens område. Efter avlämnande av dessa förslag har lagberedningen övergått till behandling av den sista avdelningen inom successionsrätten, innefattande stadganden om dödsbos utredning och förvaltning, urarvavgörelse och arvskifte jämte vad därmed äger samband.

Det skandinaviska lagstiftningsarbetet har icke omfattat testamentsrätten, varemot samarbete på ifrågavarande rättsområde inletts mellan Sverige och Finland. Detta samarbete, för vilket den av ålder rådande rättslikheten erbjuder synnerligen goda förutsättningar, är avsett att beröra även den fortsatta revisionen av ärvdabalken. I överensstämmelse med den plan, som gäller för det finska lagstiftningsarbetet, kommer emellertid med framläggande av finska

lagförslag angående successionsrätten att anstå, till dess att hela detta lagstiftningsområde blivit föremål för gemensam behandling.

Förslaget till lag om testamente omfattar åtta kapitel. I 1 kap. regleras behörigheten att göra testamente samt rätten att träffa testamentariska förordnanden med verkan i en framtid, varjämte kapitlet innehåller ett stadgande om rätt för utländsk medborgare att här i riket taga testamente. 2 kap. behandlar ordningen för upprättande och återkallelse av testamente, och till dessa bestämmelser har knutits en regel om verkan av återkallelse eller ändring, som vidtagits med avseende å förordnande i inbördes testamente. De i 3 kap. givna föreskrifterna avse att vara till ledning vid testamentstolkningen, och i 4 kap. meddelas bestämmelser för vissa fall, då flera testamentstagare skola samtidigt eller var efter annan äga rätt till testamenterad egendom. De två härpå följande kapitlen handla om testamentes ogiltighet (5 kap.) och om förverkande av rätt att taga testamente (6 kap.). I 7 kap. återfinnas regler om bevakning, delgivning och klander, och 8 kap. innehåller stadganden om förlust av testamentstagares rätt på grund av preskription. Med undantag av förslaget till lag om arvsavtal, vari föreskrifter upptagits rörande denna i lag hittills icke reglerade avtalstyp, äro de övriga lagförslagen huvudsakligen betingade av de föreslagna bestämmelserna om testamente.

Vid utarbetande av nya stadganden på testamentsrättens område måste uppgiften, liksom eljest vid revisionen av 1734 års lag, vara att på grundvalen av de i detta lagverk innefattade principerna bygga upp sådana rättsregler, som motsvara ändrade samhällsförhållanden. I enlighet härmed har lagberedningen utgått från gällande lag och upptagit de rättsprinciper, som alltjämt fylla sitt ändamål. Därvid har den gällande rätten mestadels kompletterats och förtydligats. I åtskilliga hänseenden har rättspraxis lett till vissa av praktiska skäl motiverade jämkningar i lagen, och beredningen har i anslutning härtill i uttryckliga regler fixerat den oskrivna rätten, i den mån denna motsvarar även nutida krav. De sakliga nyheter, som innehållas i förslagen, äro icke av mera genomgripande art och torde stå i god överensstämmelse med den allmänna rättsuppfattningen. Om förslagen gäller överhuvud, att lagregler, formulerade i knapp och konkret stil i enlighet med den svenska lagstiftningens traditioner, givits allenast till den del ett verkligt behov föreligger. Frågor, som erbjuda övervägande teoretiskt intresse, äro sålunda liksom hittills överlämnade till lösning av doktrin och praxis.

Beträffande förslagets innehåll vill jag i det följande närmare beröra de ledande principerna och i anslutning därtill redogöra för de huvudsakliga bestämmelserna. I övrigt får jag, särskilt i fråga om detaljerna i förslagen, hänvisa till lagberedningens betänkande.

Arvlåtarens befogenhet att genom testamente förfoga över kvarlåtenskapen lider, då bröstarvinge finnes, inskränkning genom dennes rätt till laglott. Nämnda rätt, vars ändamål är att bereda skydd för arvlåtarens närmaste skyldemän, uppfattas på historiska grunder såsom en privilegierad arvsrätt och

*Förslagets
innehåll.*

*Testaments-
friheten.*

*Begränsning
enligt gällan-
de lag.*

har i anledning därav undergått saklig omprövning vid antagandet av den nya lagen om arv, som utfärdades den 8 juni 1928. Det föreliggande förslaget till lag om testamente räknar därför helt naturligt med den begränsning i arvlåtarens dispositionsrätt, som följer av bestämmelserna i 7 kap. lagen om arv. En ytterligare inskränkning av liknande slag betingas av de i 8 kap. arvslagen givna stadgandena om bidrag ur kvarlåtenskap till barn, vars uppfostran icke är avslutad, varjämte bodelningsregeln i 13 kap. 12 § giftermålsbalken föranleder, att från testamentariskt förordnande undantages egendom, som eljest skulle hava stått till förfogande för sådant ändamål.

Att testamente icke kan få tjäna såsom medel för lagstridiga eller osedliga syften följer av allmänna rättsgrundsatser och kan icke betraktas såsom något ingrepp i testationsfriheten. Emellertid har lagen i vårt land, liksom allmänt utomlands, uppställt särskilda gränser för befogenheten att genom testamente bestämma om förhållandena i en framtid. Vår lags bestämmelser i ämnet, vilka innefattas i ett den 27 april 1810 gjort tillägg till 16 kap. 1 § ärvdabalken, avse endast fast egendom och äro närmast att uppfatta såsom förbud mot upprättande av ständiga fideikommiss i sådan egendom. Enligt nämnda förordning äger den, som vill bortgiva fast egendom, ej om villkoren för dess förvaltning sträcka förordnandet längre än till förste mottagarens och hans makes livstid eller om äganderätten vidare än till utnämmande av testaments- eller gåvotagarens näste efterträdare. Det är ej heller tillåtet att genom annan rättshandling än testamente eller gåva binda jordägarerätten i vidare mån än sålunda är stadgat.

Förslaget med avseende å ständiga förordnanden.

Det är av olika skäl icke lämpligt, att en arvlätare genom förordnande för dödsfalls skull tillåtes obehindrat reglera förhållanden i en framtid, som icke kan av honom överblickas. Det är till en början tydligt, att det förbud, som för närvarande gäller mot instiftande av ständiga fideikommiss i fast egendom, bör upprätthållas även i en ny lag om testamente.

De betänkligheter, som äro förenade med tillåtligheten av fastighetsfideikommiss, göra sig icke till alla delar gällande i fråga om fideikommiss i lös egendom. Att egendom mekaniskt sammanhålles och undandrages den allmänna omsättningen har nationalekonomiskt sett långt mindre betydelse med avseende å den lösa egendomen än å den fasta. Å andra sidan framstår det irrationella i själva den fideikommissariska successionsföljden skarpare, när denna medför rätt till avkastning av penningar eller därmed jämförlig förmögenhet än då den har tillämpning å fast egendom. Sålunda blir den särställning, som fideikommissinnehavaren intager i förhållande till sina medarvingar enligt lag, särskilt framträdande, då han sättes i tillfälle uppbära ränteinkomster, vilka oftast icke förutsätta ens de enklaste förvaltningsomsorger. Om i trots härav någon tvekan kan yppas beträffande lämpligheten av ett förbud mot inrättande av ständiga fideikommiss i lös egendom, är det med hänsyn till egendom av vissa särskilda slag, nämligen samlingar av historiskt, konstnärligt eller vetenskapligt värde. Att sådan egendom sammanhålles och bevaras från skingring kan i många fall vara önskvärt ur kulturella synpunkter. Därest en sådan uppgift kunde fyllas av fideikommissinstitutet,

finge detta måhända därigenom sitt berättigande, såvitt angår dylika samlingar. Emellertid har erfarenheten visat, att fristående fideikommiss i samlingar såsom regel icke kunna uppehållas under tidernas lopp, och ett undantag från fideikommissförbudet i antydd riktning skulle säkerligen icke komma att tjäna det avsedda ändamålet. Lika med lagberedningen har jag sålunda kommit till den uppfattningen, att inrättande av ständiga fideikommiss i lös egendom icke vidare bör tillåtas. Förslaget tillmötesgår härutinnan av riksdagen tidigare uttalade önskemål (se riksdagens skrivelse den 22 september 1914, nr 279). En lagändring av ifrågavarande innehåll torde icke komma att bliva av genomgripande betydelse i praktiskt hänseende. Numera torde nämligen instiftande av fideikommiss i lös egendom så sällan förekomma, att ett förbund icke föranleder någon som helst rubbning av testamentsvanorna. I detta sammanhang vill jag erinra, att frågan om avveckling av bestående fideikommiss i såväl fast som lös egendom alltjämt är föremål för utredning.

När det därefter gäller att avgöra, i vilken utsträckning lagstiftaren bör medgiva en begränsad rätt att insätta framtida mottagare till testamenterad egendom, måste det legitima behovet av sådana förordnanden vägas mot de olägenheter, som äro förknippade med en rätt för enskilda att genom testamente träffa dispositioner angående sin förmögenhet för framtiden. De skäl, vilka grunda förbud mot förordnanden för en obegränsad framtid, kunna anföras även mot tidsbegränsade förordnanden, ehuru med växlande styrka alltefter dispositionens art och räckvidd. Överhuvud är det vanskligt att på längre sikt binda egendom genom på förhand givna bestämmelser. Förhållandena ändras numera så hastigt, att föreskrifter, som vid sin tillkomst syntes ändamålsenliga, redan efter en jämförelsevis kort tid kunna befinnas otjänliga. Förutom de olägenheter, som sammanhånga med att de ekonomiska faktorerna hindras att utöva sin naturliga verkan, tillkommer en särskild risk för rättslig osäkerhet och därmed följande tvister. I förordnanden av ifrågavarande slag inrymmes nämligen i regel åt flera testamentstagare rätt till samma egendom, och det är härvid ofta vanskligt att förebygga uppkomsten av intressekollisioner. De betänkligheter, som sålunda kunna resas mot förordnanden med verkningar i en framtid, få emellertid icke skymma behovet av dylika förordnanden. För en arvlätare är det ibland önskvärt att kunna genom testamente bestämma över sin kvarlåtenskap på sådant sätt, att testamentstagare vid senare tidpunkt än arvlätarens död inträder i sin rätt. Då därvid avses, att egendom skall successivt åtnjutas av flera arvlätaren närstående personer, synes lagstiftningen böra lämna utrymme för förverkligandet av dylika önskemål, i den mån de ur allmän synpunkt framförda olägenheterna icke kräva en avvisande hållning.

Ett vanligt exempel på förordnande till förmån för framtida mottagare utgöres av sådant makars inbördes testamente, enligt vilket arvlätaren tillägger efterlevande make rätt till kvarlåtenskapen under dennes återstående livstid men tillika föreskriver, att kvarlåtenskapen därefter skall tillfalla annan. Sådana förordnanden utgöra motsvarighet till den legala successionsföljd, som

Förordnanden
med begränsad
verkan.

behandlas i 2 kap. arvslagen, och att de böra tillåtas följer sålunda redan av tillämpning av principerna angående rätten att taga arv.

Emellertid förekommer det, att arvlåtare även annorledes söker tillgodose andra testamentsändamål än dem, som äro aktuella vid hans död. Ehuru förordnandena till sitt innehåll kunna vara tämligen växlande, är det berättigat att tala om en särskild testamentstyp, som kännetecknas därav, att avsikten är bevarandet av ett kapital till förmån för personer, för vilka testator haft anledning hysa särskilt intresse. Ofta går förordnandet ut på att tillförsäkra en yngre generation medel för uppfostran och utbildning, sedan en äldre generation genom nyttjande- eller avkomsträtt dragit fördel av egendomen. Ej sällan är den rätt, som tillagts den i första hand berättigade testamentstagaren, begränsad i hans eget intresse. Den fulla äganderätten kunde nämligen medföra, att egendomen inom en kortare tid förskingrades, och genom att testamentstagaren undandrages förfoganderätten över kapitalet åstadkommes det för honom bästa användningssättet. I ett sådant fall kan det till de slutliga mottagarna gjorda förordnandet vara att uppfatta huvudsakligen såsom ett nödvändigt fullständigt av dispositionen till förmån för den förste mottagaren.

Testamente till personer, som äro födda vid arvlåtarens död.

Vid prövning av frågan, i vilken utsträckning det skall vara arvlåtare möjligt att åt testamentstagare inrymma rätt till kvarlåtenskapen vid senare tidpunkt än arvfallet, är att märka, att frågan ställer sig väsentligen olika, allteftersom förordnandet avser vid arvlåtarens död existerande fysiska personer eller sådana mottagare, som då ännu icke äro födda eller avlade. Ett förordnande till någon, som är till redan vid testators död, innefattar i sig självt en betydlig tidsbegränsning, eftersom förordnandet måste gå i verkställighet inom måttet för ett människoliv.

Även om det är tydligt, att ytterligare begränsning i tiden icke är erforderlig för sådant fall, återstår att avgöra, huruvida arvlåtarens testationsmöjlighet bör vara inskränkt med hänsyn till antalet successiva rättsinnehavare. Med avseende å fast egendom innehåller gällande rätt en viss inskränkning härutinnan; äganderätt till fast egendom kan enligt 1810 års förordning icke tilläggas flera än två personer efter varandra. Vad först angår lös egendom, torde de olägenheter, som äro förbundna med att flera testamentstagare åtnjuta rätt till samma egendom, icke vara så stora, att de böra föranleda begränsning i antalet rättsinnehavare. En sådan begränsning skulle otvivelaktigt i åtskilliga fall hindra arvlåtaren att förverkliga behjärtansvärda syften. Och beträffande fast egendom synes den i förenämnda förordning uttryckta tvåledsprincipen icke i fråga om testamentstagare, som i detta sammanhang avses, eller personer, som finnas till vid arvlåtarens död, fylla sådant ändamål, att den är förtjänt av bibehållande vid sidan av en regel, som beträffande lös egendom ej gör någon inskränkning i rättsinnehavarnas antal. Det förhåller sig nämligen så, att de i förordningen givna reglerna icke äga tillämpning å begränsad rätt till fast egendom, i den mån den upplåtits till personer, som redan äro födda eller avlade. Under förutsättning, att förordnandet avser sådana testamentsstagare, finnes ej hinder att tillskapa nyttjanderätt till fastighet i obegränsat antal led. Visserligen medför växlingen i innehavarens person en fara för

intressekollisioner med därav följande tvister, men denna fara har hittills ej gjort sig gällande och torde ej påkalla en inskränkning i testamentarisk upplåtelse av begränsad sakrätt till fast egendom. Då nyttjanderätt till sådan egendom ur förevarande synpunkt icke i nämnvärd grad skiljer sig från den begränsade äganderätten, föreligger icke anledning att till visst antal led inskränka upplåtelse av fast egendom i fråga om personer, som äro födda eller avlade vid testators död. Såsom framgår av det anförda, kan denna ändring i förhållande till gällande rätt icke tillerkännas någon saklig betydelse. I själva verket avsågs med nämnda förordning ett förbud mot inträttande av ständiga fastighetsfideikommiss, och i denna väsentliga del har förordningen fått motsvarighet i den i förslaget upptagna regeln om rätt att göra testamente till förmån för ofödda, ehuru frågan där erhållit sin lösning enligt andra principer än hittills.

Några särskilda svårigheter erbjuder alltså icke frågan om möjligheten till framtida förordnanden med avseende å personer, som finnas till vid testators död. I ett helt annat läge ligger emellertid spørsmålet om tillåtligheten av testamente till förmån för personer, som vid nämnda tidpunkt ännu icke äro födda eller avlade. Här har man nämligen icke att räkna med någon i sakens natur liggande tidsbegränsning.

I det föregående har antytts, att förordnande till förmån för ofödda kan hava sin grund antingen i testators särskilda intresse för kommande släkten eller däri, att testator i första hand avser att åt någon existerande person inrymma en begränsad rätt till kvarlåtenskapen och vid bestämmandet av de slutliga mottagarna har en naturlig benägenhet att taga hänsyn till de förhållanden, som föreligga vid upphörandet av den förste mottagarens rätt. Ganska vanliga äro förordnanden till förmån för efterkommande i andra generationen, och de flesta testatorer önska därvid tillgodose även de barnbarn, som kunna komma att födas efter deras död. Det skulle i själva verket förefalla stötande, om sådana testatorer förhindrades att ävägabringa likhet inom en syskonkrets. Det är emellertid icke tillräckligt, att utrymme gives för förordnande, varigenom såsom testamentstagare må insättas blivande syskon till någon vid testators död redan född person. En regel om rätt att göra testamente till förmån för ofödda måste åtminstone erhålla sådan räckvidd, att olika grenar inom testators släkt kunna behandlas lika. Testator har exempelvis sönerna A och B, av vilka A är gift och redan har ett barn, under det att B ännu är ogift. Det kan svårligen försvaras att lägga hinder för ett förordnande av innehåll, att egendom, som till lika delar med nyttjanderätt tillagts sönerna för livstiden, skall därefter, såvitt A:s lott angår, tillfalla hans barn samt i övrigt tillkomma B:s barn, om han får några, men eljest övergå på A:s barn.

En berättigad omtanke för en kommande generation finnes även i andra fall än då fråga är om skyldemän i rätt nedstigande led. Den, som icke har egna barn, kan i stället hysa sådant intresse för syskons avkomlingar, att det föreligger anledning till testamentariskt förordnande av ifrågavarande slag, och stundom står testator i det förhållande till en oskyld person, att en disposition till förmån för dennes avkomlingar ter sig såsom en naturlig sak. Av det an-

Förordnande
till ofödda.

förda följer, att förordnande bör få göras till förmån för barn till någon, som är född eller avlad vid testators död. Därmed är man emellertid icke framme vid lösningen av frågan, i vilken utsträckning det skall vara möjligt att tillgodose ofödda genom testamentariskt förordnande. Har någon av de sålunda bestämda testamentstagarna dött innan hans rätt inträtt, är det synnerligen rimligt, att den dödes avkomlingar taga den lediga egendomen, och en i anslutning härtill given regel skulle sålunda innebära, att testamente finge avse avkomlingar till någon, som är född eller avlad vid testators död. En sådan regel innebär dock icke någon tidsbegränsning; testator skulle kunna framskjuta förordnandets verkställighet till en långt avlägsen tidpunkt genom att föreskriva, att egendom skulle tillfalla de då levande avkomlingarna till någon vid hans död existerande person. Till regeln måste därför fogas föreskrift om den yttersta tidpunkt, då den åsyftade kretsen av testamentstagare skall tillträda egendomen, och även i vissa andra hänseenden torde regeln böra fullständigas för att icke medgiva ett mindre önskvärt bruk av testationsfriheten.

Till en början torde det vara lämpligt att fastslå, att testamente endast kan gälla sådana vid testators död icke existerande avkomlingar till viss person, vilka vid den tidpunkt, då egendomen skall tillfalla dem, äro närmast till arv efter denne. Det synes nämligen opåkallat att lämna utrymme för sådant förordnande, enligt vilket testator tillgodosåge ett yngre släktled med förbigående av en generation, som ännu icke funnes till vid testators död.

Vad angår tidpunkten för egendomens tillträdande ligger det närmast till hands att räkna med den persons fränfalle, vars avkomlingar insatts såsom testamentstagare. Oftast har åt honom upplåtits en begränsad rätt till egendomen, och hans död blir då en naturlig tidpunkt för inträdet av avkomlingarnas rätt. Denna tidpunkt kan emellertid icke vara enbart avgörande. Rätt till egendomen kan vara i första hand inrymd åt någon annan än den, vars avkomlingar därefter skola tillgodonjuta egendomen. I sistnämnda fall måste med verkställigheten av det slutliga förordnandet anstå, till dess att den förste mottagarens rätt upphört. Testator bör alltså äga möjlighet att vid testamente till förmån för ofödda såsom yttersta tidsgräns för egendomens tillträde uppställa den ena eller den andra av de angivna tidpunkterna eller ock båda alternativt. Om testator exempelvis önskar, att A skall njuta avkastningen av viss egendom och att egendomen därefter skall tillfalla B:s avkomlingar, gives åt testamentet lämpligen det innehåll, att de senare skola äga tillträda egendomen vid A:s död eller, om B då ännu lever, vid dennes död. Enligt förordnandet får A, oavsett B:s livslängd, njuta avkastningen av egendomen under hela sin livstid, varjämte tidpunkten för det slutliga tillträdet är fastställd till en tidpunkt, då kretsen av B:s avkomlingar är slutgiltigt bestämd.

Även om en sådan tidsbegränsning innefattar säkerhet för att testamentariska förordnanden icke gripa för långt in i framtiden, synes det ur annan synpunkt erforderligt att begränsa testationsfriheten, såvitt angår ofödda. Då testator själv icke kan överblicka förhållandena, har han icke möjlighet att med hänsyn till den enskilde testamentstagarens behov eller personliga egenskaper göra åtskillnad mellan de olika medlemmarna av en syskonkrets, som ännu icke

finnes till vid testators död. Att därvid gynna någon framför annan framstår såsom ett uttryck för subjektiva önskemål utan berättigande. Tillåtes testator utpeka en viss individ, t. ex. den förstfödde, och föreskriva, att egendomen skulle tillfalla honom ensam, bleve resultatet en testamentarisk succession, vilken liksom den ständiga fideikommissariska successionen, ehuru i mindre grad, innefattade en för den allmänna uppfattningen föga tilltalande avvikelse från principerna för vanlig arvsföljd. Förslaget upptager därför föreskrift därom, att olikhet ej må göras mellan syskon, vilka ej äro födda eller avlade vid testators död.

Slutligen har regeln om förordnande till förmån för ofödda fullständigats med föreskrift, att egendomen skall på dem övergå med full äganderätt. En sådan bestämmelse är påkallad såsom garanti för att egendomen icke genom förvaltningsföreskrifter bindes utöver den fastställda yttersta tidpunkten för inträdet av de slutliga mottagarnas rätt och fyller samma ändamål som det i 16 kap. 1 § ärvdabalken i dess lydelse enligt 1810 års förordning givna förbudet att om villkoren för egendomens förvaltning sträcka förordnandet längre än till förste mottagarens och hans makes livstid.

Den erforderliga begränsningen i rätten att göra testamentariskt förordnande med framtida verkan har sålunda gestaltats på följande sätt. Såsom huvudregel har i 1 kap. 2 § fastslagits, att förordnande till annan än den, som är född vid testators död eller då är avlad och sedermera födes med liv, är utan verkan. Såsom undantag från denna regel har tillerkänts giltighet åt förordnande, enligt vilket blivande arvsberättigade avkomlingar till någon, som enligt huvudregeln äger taga testamente, skola erhålla egendom till full ägo sist vid dennes död eller då annan, vilken skall åtnjuta rätt till egendomen, avlider eller hans rätt eljest upphör, och det har tillika föreskrivits, att i sådant förordnande ej må göras olikhet mellan syskon, vilka ej är födda eller avlade vid testators död.

Regeln i 1 kap. 2 § avser allenast rätten att disponera till förmån för fysiska personer. Någon motsvarande inskränkning kan icke anses erforderlig beträffande andra rättssubjekt. Ehuru det visserligen vore tänkbart att uppställa någon tidsgräns, inom vilken testamente till juridiska personer borde verkställas, är behovet av en sådan föreskrift alltför ringa att motivera en lagstiftningsåtgärd. I detta sammanhang må dock erinras om den begränsning av rätten till förvärv ur kvarlåtenskap, som följer av lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag eller förening att förvärva fast egendom.

Förslaget upptager icke några bestämmelser, som innebära kritik av testamentsändamålen såtillvida, att vissa ändamål förklaras icke lovliga eller tvärtom angivas såsom de enda tillåtna. Dylika lagstiftningsåtgärder äro främmande för svenskt föreställningssätt och skulle otvivelaktigt medföra en olycklig verkan. Under testamentsfrihetens hägn har utvecklats sig en betydande och på ideella syften inställd offervillighet, som säkerligen skulle allvarligt stäckas, om försök gjordes att binda den vid vissa auktoriserade ändamål.

Den enda inskränkning i testamentsfriheten, som förslaget innehåller vid sidan av bestämmelserna i 1 kap. 2 §, följer av 3 § samma kapitel. I överens-

Den föreslagna lagregeln ang. framtida förordnanden.

Förordnande till juridiska personer.

Testamentsändamålen.

Testamente till utländska medborgare.

stämmelse med vad som gäller om arv stadgas där, att utländsk medborgare i allmänhet må lika med svensk taga testamente här i riket men att medborgare i stat, i vilken svensk ej äger taga testamente lika med inlänning eller ock måste vidkännas större avdrag än denne, skall vara underkastad motsvarande inskränkning här i riket, såvitt Konungen därom förordnar.

*Testaments-
formen.*
Allmänna
synpunkter.

I såväl svensk som främmande rätt har av ålder uppställts krav på viss form för testamente. Detta krav sammanhänger med testamentets egenskap av förfogande för dödsfalls skull. Då testamentet skall träda i tillämpning först efter arvlåtarens död, är det angeläget att förordnandets giltighet och innehåll det oaktat kunna fastställas, och formföreskrifternas uppgift är lika mycket att garantera förverkligandet av testators efter övervägande fattade beslut med avseende å kvarlåtenskapen som att förhindra verkställigheten av förklaringar, muntliga eller skriftliga, vilka ej härröra från arvlåtaren eller i varje fall icke innefatta slutgiltiga uttryck för den yttersta viljan.

Ehuru rättsutvecklingen i det stora hela går i riktning mot större formfrihet, synas de fördelar, som äro förenade med form vid testamentes upprättande, så påtagliga, att det svårligen kan ifrågakomma att avstå från sådan form. Att formkravet beträffande denna särskilda rättshandling är sakligt välgrundat utvisas av den omständigheten, att man icke i något annat kulturland vågat avstå från formföreskrifter.

Vid reglernas utformande bör uppenbarligen tillses, att formen icke göres strängare än som motsvarar behovet samt att riskerna för testamentes ogiltighet på grund av formfel såvitt möjligt undvikas. Det är ur dessa synpunkter icke anledning att vidtaga någon radikal förändring av den gällande rättens grundläggande bestämmelser i ämnet. Å andra sidan äro dessa bestämmelser i behov av en genomgripande revision, enär tvivelsmål ej sällan yppats rörande den rätta tolkningen. Särskilt har oklarhet rått angående innebörden av ärvdabalkens regel om testamentsvittnen.

Testamentets
huvudformer.

Förslaget upptager skriftlig handling med vittnen såsom huvudform för testamentes upprättande (2 kap. 1 §). Denna form är fast rotad i svenskt rättsmedvetande och fyller behovet i den utsträckning, att det icke är påkallat att införa några nya huvudtyper av testamente, exempelvis förordnande inför vissa ämbets- eller tjänstemän (offentligt testamente). Det muntligen upprättade testamentet har däremot icke bibehållits såsom en med det skriftliga jämställd testamentsform. Denna testamentsform har sedan länge visat sig medföra stora olägenheter. Mer eller mindre tillfälliga och öoverlagda yttranden av arvlåtaren kunna få skenet av att vara uttryck för hans yttersta vilja, och i de fall, när muntligt testamente får anses vara upprättat, uppstår lätt en betydande osäkerhet om förordnandets verkliga innehåll. En följd härav är det stora antalet tvister angående muntliga testamenten. Dessa olägenheter uppvägas ej av något behov av det muntliga testamentet såsom ordinär testamentsform. Tvärtom är skrivkunnigheten numera så utbredd, att det icke möter någon svårighet att få till stånd en skriftlig handling, och då det skriftliga förordnandet i mycket högre grad uppfyller det

ändamål, som formen är avsedd att tjäna, måste det anses befogat att undvika de med det muntliga testamentet förknippade olägenheterna genom att utmönstra detta såsom ordinär form. Ett verkligt behov av muntligt testamente föreligger allenast, då någon på grund av sjukdom eller annat nödfall är förhindrad att upprätta skriftligt förordnande, och förslaget upptager därför (2 kap. 3 §) muntligt förordnande inför vittnen såsom extraordinär form. Vid sidan härav har såsom sådan form bibehållits testamente utan vittnen genom egenhändigt skriven och undertecknad handling (holografiskt testamente).

Ovisshet rådde länge angående innebörden av regeln om testamentsvittnen i 16 kap. 1 § ärvdabalken. Till en början fattades vittnena såsom ett bevismedel angående testamentes laga tillkomst, men sedan ungefär fyra decennier har i praxis den uppfattningen varit rådande, att vittnena äro att betrakta såsom vittnen till den akt, genom vilken testamente upprättas (solennitetsvittnen). Kravet på vittnens närvaro är alltså en verklig formföreskrift, vars åsidosättande medför testamentets ogiltighet. På grund av gällande bestämmelser om vittnesjäv, vartill jag strax återkommer, har denna princip emellertid ej kunnat i praxis konsekvent upprätthållas, vilket medfört åtskillig oklarhet. I förslaget fastslås, att vittnens närvaro är en verklig formföreskrift. Det stadgas sålunda, att testator skall i vittnenas samtida närvaro underskriva testamentshandlingen eller vidkännas underskriften därför. Innehållet i testamentet behöver icke vara för vittnena känt; i överensstämmelse med gällande lag har föreskrivits, att det ankommer på testator, huruvida han vill låta vittnena få vetskap om innebörden av förordnandet. Under alla förhållanden är det dock nödvändigt, att vittnena känna handlingens egenkap av testamente. Likgiltigt är, huru vittnena fått sådan kännedom. Det förutsättes sålunda ej, att testator uttryckligen ombett dem att tjänstgöra såsom testamentsvittnen. För testamentets laga verkan kräves slutligen, att vittnena bestyrka handlingen genom att å denna teckna sina namn.

Beträffande bevisningen angående testamentes laga tillkomst antages det enligt gällande rätt allmänt åligga den, som vill grunda rätt på ett testamente, att i fall av klander icke blott styrka förordnandets upprättande i föreskriven form utan även vederlägga påstående om testamentets ogiltighet på sakliga grunder. Att testamentstagaren bör i mån av bestridande styrka förordnandets tillkomst i laga form står i överensstämmelse med allmänna processuella grundsatser, och härutinnan innefattar förslaget icke någon ändring. Till underlättande av testamentstagarens bevisbörd har emellertid upptagits en föreskrift av innehåll, att intyg, som vittnena å handlingen tecknat angående testamentets formenliga upprättande, skall vid klander äga tilltro, såframt omständigheter ej förekomma, vilka förringa intygets trovärdighet (2 kap. 2 § andra stycket). Vad åter angår de materiella förutsättningarna för testamentets giltighet, innebär den rådande uppfattningen en avvikelse från vad som gäller i fråga om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. Den, som påstår ogiltighet av ett köp, exempelvis på grund av svek, är sålunda bevisskyldig för detta påstående, under det att en testamentstaga-

Bevisningen
om testamen-
tets laga
tillkomst.

re alltid har att styrka, att arvlåtaren handlat av fri vilja, så snart motsatsen göres gällande. Denna vittgående omkastning av bevisbördan till testamentstagarens nackdel har sannolikt sin grund i en förgångens tids åsikter om släktarvets principiella företräde framför den testamenteriska successionen. Då arv och testamente numera betraktas såsom likvärdiga successionsgrunder, fränsett den särskilt privilegierade laglottsrätten, har den skillnad, som i bevisningshänseende göres mellan testamente och andra rättshandlingar, icke längre fog för sig, med mindre den kan försvaras ur andra synpunkter. Det har visserligen gjorts gällande, att de skäl, som motivera kravet på viss form vid testamentes upprättande, skulle förtjäna uppmärksamhet även vid bevisprövningen. Men även om en sådan mening är riktig, kunna dessa skäl icke, sedan formkravet är tillgodosett, föranleda en så radikal avvikelse från allmänna principer i fråga om bevisbördan. I det alldeles övervägande antalet fall upprättas dock testamente med sunt och fullt förstånd och av fri vilja. Har testator iakttagit föreskriven form, är det därför ej rimligt, att hans förordnande skall gå om intet på grund av svårigheten att fullgöra bevisningen om de materiella förutsättningarna för testamentets giltighet. För att undvika dylika för testamentstagaren obilliga resultat har rättspraxis tillgripit utvägen att tillerkänna vitsord åt ett testamente, därest testamentsvittnena på ed betygat, att testamentet lagligen tillkommit, ett vitsord, som dock upphör, när annat förhållande ådagalägges. Man har med andra ord, för att neutralisera verkan av den ålderdomliga regeln om bevisbördan, nödgats frångå den friare uppfattning av bevisprövningen, som eljest råder hos domstolarna, och tillämpat en annan ålderdomlig regel, som tillerkänner vittnesmålen ett legalt bevisvärde. En sådan ordning har icke funnits förtjänt att bibehållas i en ny lag. Förslaget tager därför steget fullt ut och jämställer i princip testamente med andra rättshandlingar i fråga om bevisskyldigheten; den, som påstår, att arvlåtaren saknat behörighet att förordna om sin kvarlåtenskap eller att testamentet på annan saklig grund är ogiltigt, har att bevisa sådant påstående. Att förslaget intager denna ståndpunkt har icke kommit till direkt uttryck i texten men framgår motsättningsvis av vad som i andra stycket av 2 § stadgats om vitsord åt vittnesintyg angående iakttagande av formföreskrifterna. Oavsett frågan om bevisbördans fördelning är det önskligt, att själva testamentshandlingen lämnar upplysning om de förhållanden, som äro av betydelse för bedömande av handlingens giltighet, och med hänsyn härtill har upptagits en erinran om lämpligheten av fullständig vittnesmening (2 kap. 2 § första stycket).

Jäv mot
testaments-
vittnena.

Under domstols prövning har ej sällan dragits frågan om testamentsvittnenas personliga kvalifikationer. På den tid, då stadgandet om testamentsvittnen betraktades såsom en bevisregel, tillämpades naturligen rättegångsbalkens bestämmelser om vittnesjäv, men i samma stund vittnena tillerkännes egenskap av solennitetsvittnen, äro nämnda bestämmelser icke direkt tillämpliga i behörighetsfrågor. Det oaktat har man på grund av saknaden av regler om behörigheten att vara vittne å testamente nödgats å vittnena tillämpa de för bevisvittnen gällande reglerna, därvid man emellertid av billighetsskäl

ansett mera avlägsna jäv ej föranleda testamentets ogiltighet. Vid sådant förhållande är det för närvarande osäkert, vilka regler i själva verket gälla angående jäv mot testamentsvittnen i denna deras egenskap, och det är uppenbarligen en angelägen uppgift för lagstiftningen att genom tydliga bestämmelser undanröja en oklarhet, som är särskilt besvärande då fråga är om tolkningen av en formföreskrift. När det gäller att reglera behörigheten att vara testamentsvittne, måste utgångspunkten vara det syfte, som ligger till grund för testamentens formen överbud. Skall vittnens anlåtande hos arvlåtaren inpränta vikten av rättshandlingen, få de tillkallade personerna ej vara alltför unga eller av någon anledning sakna uppfattningsförmåga, och de böra ej heller tillhöra kretsen av testator närstående personer. Å andra sidan kan ett testamentsvittne anses kvalificerat utan att fylla alla de krav, som i rättegångsbalken uppställas på ojäviga bevisvittnen. Det är efter sådana överväganden, som behörighet fränkänts den, som är under femton år eller på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten är ur stånd att vittna, ävensom testators make och den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag, samt hans syskon (2 kap. 4 §). I olikhet med gällande lag uppställer förslaget vidare vissa jävsanledningar med begränsad verkan. Har någon tagits till vittne vid förordnande till honom själv, hans make eller någon, vilken med honom är i skyldskap eller svågerlag som förut nämnts, har vittnet sådant intresse i saken, att testamentet i denna del icke kan anses lagligen tillkommet. Men anledning saknas att, såsom för närvarande, anse testamentet ogiltigt i övrigt. Till undvikande av en oriktig utläggning av reglerna om relativa jäv har i detta sammanhang utsetts, att förordnande att vara boutredningsman icke i och för sig innebär laga jäv. Det bör uppmärksammas, att de bestämmelser, som sålunda givits rörande behörigheten att vara vittne vid testamentets upprättande, icke utsluta tillämpning av rättegångsbalkens jävsregler, då domstol har att bedöma vittnets uppgifter angående omständigheterna vid testamentets tillkomst.

Vid verkställandet av testamentariska förordnanden visar det sig ej sällan, att tvivelsmål uppstå om testamentets rätta mening. Dessa bero i vissa fall av dunkelhet i uttryckssättet, i andra åter av ofullständighet i innehållet. Att testamentet brister i fullständighet sammanhänger i allmänhet därmed, att det kan komma att bringas i verkställighet under helt andra förhållanden än dem, med vilka testator räknat vid förordnandets tillkomst. Testamentstolkningens ändamål är att fastställa vad förordnandet i tvivelaktiga fall innehåller. Till skillnad från tolkningen av rättshandlingar i levande livet går testamentstolkningen allenast ut på att klarlägga avsikten hos den, som avgivit den ifrågasvarande viljeförklaringen, och har icke alls att räkna med den innebörd, som annan, exempelvis testamentstagare, må hava inlagt i rättshandlingen. Denna olikhet i förhållande till tolkning av andra rättshandlingar är så väsentlig, att den förtjänar särskilt framhållas, och det kapitel, som i förslaget ägnats åt testamentstolkningen, har därför inlett med ett stadgande, vilket anger så-

*Testaments-
tolkning.*

som för denna tolkning principiellt utmärkande, att dess syfte är utforskandet av testators avsikt med förordnandet. I samband därmed har föreskrivits, att testamente, som genom felskrivning eller eljest till följd av misstag fått annat innehåll än testator åsyftat, likväl skall gå i verkställighet, såvitt rätta meningen kan utrönas. Sistnämnda föreskrift avser att understryka, att oriktighet i uttryckssättet icke i och för sig bör leda till att förordnandet blir overksam.

Testamentstolkningen är förenad med alldeles särskilda svårigheter, då förordnandets ordalydelse överhuvud ej lämnar ledning för verkställigheten. Kunnadärvid icke påvisas några omständigheter, som ådagalägga testators mening med förordnandet, är den rimligaste lösningen att verkställa testamentet på sådant sätt som genomsnittligt sett bäst motsvarar en testators önskningsar i den föreliggande situationen. I enlighet med denna princip uppställas i främmande lagar flerstädes regler, som till ledning för testamentstolkningen utfylla luckor i testamentets innehåll, och förslaget upptager ett antal stadganden av denna art. Då det uppenbarligen är en vanskelig uppgift att generalisera testamentstolkningen, hava vägledande regler givits endast i den mån de innefatta en lösning, som i den allmänna uppfattningen ter sig naturlig i det förevarande sakläget. Ehuru dessa regler sakna motsvarighet bland ärvdabalkens testamentsrättsliga bestämmelser, innehålla de sålunda i stort sett icke annat än vad som kan anses utgöra gällande rätt, sådana den kommit till synes i doktrin och praxis. Beträffande var och en av förevarande regler har i det inledande stadgandet fastslagits, att den är helt och hållet av supplerande natur. Kan det utrönas, att verkställighet i annan ordning kommer i bättre överensstämmelse med testators förordnande, träder regeln alltså icke i tillämpning.

*Särskilda
testaments-
typer.*

Det är ej ovanligt, att förmån av samma lott eller egendom i kvarlåtenskapen skall enligt testamente åtnjutas av flera testamentstagare var efter annan. Åt den slutliga mottagaren kan därvid vara inrymd äganderätt även för tid, då föregående testamentstagare hava en begränsad rätt till egendomen, såsom nyttjanderätt eller avkomsträtt. Omfattningen av den förmån, som tillkommer envar av testamentstagarna, är sällan uttryckligen och otvetydigt angiven, och testamenten av ifrågavarande slag hava därför visat sig ägnade att föranleda osäkerhet och tvister. På en ny testamentslag kan under sådana omständigheter ställas det kravet, att den i möjligaste mån undanröjer dessa olägenheter genom att uppställa regler för verkställigheten, då testamentet självt ej lämnar erforderlig ledning. Dylika regler kunna tydligen icke få den fullständighet, att de innefatta lösning av alla frågor, som sammanhånga med intressekollisioner på grund av komplicerade förordnanden. Emellertid hava testamentsvanorna utbildat vissa typer av förordnanden, vilkas förekomst får mätas, då det gäller att bedöma behovet av lagstiftningens ingripande. Och även om en testaments-typer kommer till användning i sådan utsträckning, att regler äro påkallade, fordrar lagstiftningens ekonomi, att regleringen tager sikte på en principiell lösning av uppkommande huvudfrågor och avstår från att lämna svar på allehanda spörsmål av mera underordnad vikt.

I inbördes testamente är ofta föreskrivet, att kvarlåtenskapen eller del därav skall tillkomma efterlevande maken men efter denne tillfalla en eller flera personer. Den testamentariska succession, som här anordnas, kan sägas utgöra motsvarighet till den legala arvsföljd, varom stadgas i 2 kap. lagen om arv. I många fall överensstämmer denna arvsföljd tillfullo med arvlåtarens avsikter, och testamentariskt förordnande är då numera obehöfligt. Men arvlåtaren kan ibland hava anledning att önska avvikelse från lagens föreskrifter beträffande karaktären av makens rätt eller i fråga om de slutliga mottagarnas personer, och sådana jämkningar måste dokumenteras i testamentets form. Särskilt förordnande är också alltid erforderligt, när den i 2 kap. 1 § arvslagen stadgade sekundosuccessionen ej gäller. För den händelse testamentet tillkommit i den arvssituation, som förutsättes i nämnda paragraf i arvslagen och icke lämnar närmare föreskrifter om efterlevande makens rättsställning, böra tydligen de regler tillämpas, som i sådant avseende givits i arvslagen, och stadgande härutinnan upptogs därför i nämnda lag under 2 kap. 9 §. Detta stadgande, som är av testamentsrättsligt innehåll, har nu överflyttats till lagen om testamente (4 kap. 1 §). Samtidigt har området för dess tillämpning utvidgats till att omfatta även sådant fall, då testator efterlämnar bröstarvinge. I sistnämnda fall kan emellertid förordnande, om det ingriper på laglotten, icke bliva gällande, med mindre testamentet godkännes eller laglotsanspråk ej framställles.

Äganderätt
för make med
sekundo-
succession.

Karakteristiskt för den testamentstyp, som i det föregående behandlats, är den omständigheten, att den förste mottagaren är universell mottagare, d. v. s. erhåller kvarlåtenskapen såsom helhet, kvotdel därav eller obestämt överskott. Ett annat slag av förordnande föreligger, då legat, exempelvis viss fastighet eller lös sak, med äganderätt tillagts två personer efter varandra. I detta fall är det i regeln meningen, att den förste mottagaren icke får vidtaga andra dispositioner än sådana, som tillåta, att egendomen oförändrad eller åtminstone med oförminskat kapitalvärde övergår på den andra testamentstagaren. Den rätt, som tillkommer den förste mottagaren, står ekonomiskt så nära nyttjanderätten, att det för de flesta testatorer ter sig naturligare att uttryckligen anlita denna form för förordnandet. Ehuru det vid dylikt förhållande icke synes påkallat att utbilda regler angående verkställigheten av det successiva legatet i allmänhet, har i ett särskilt avseende bristen på dylika regler gjort sig kännbar. För närvarande finnes nämligen icke möjlighet till ingripande mot en testamentstagare, som genom vanvård eller annat förfarande äventyrar en efterföljande testamentstagares rätt till egendomen. Denna brist avhjälpes enligt förslaget på det sätt, att domstol får befogenhet att på ansökan ålägga den försumlige att ställa säkerhet för egendomen eller ock förordna, att denna skall ställas under vård och förvaltning av god man, som avses i lagen om förmynderskap (4 kap. 10 §).

Successiva
legat.

Nyttjanderätt kan upplåtas till särskild i testamentet anvisad egendom men även till kvarlåtenskapen i dess helhet, viss andel därav eller obestämt överskott; och de fall av successiva förordnanden, i vilka testator åt den i första hand berättigade inrymt allenast en nyttjanderätt, äro så ofta återkommande, att de representera en beaktansvärd testamentstyp. Statistiska undersökning-

Testamenta-
risk nyttjan-
derätt.

gar rörande inbördes testamenten visa, att nyttjanderätt i jämförelsevis stor utsträckning upplåtits till efterlevande make, och även då förste mottagaren är annan än make, kommer sådan upplåtelse till användning, ehuru i ringare omfattning. Det kan visserligen ifrågasättas, huruvida den testamentariska nyttjanderätten för framtiden blir av samma betydelse som hittills. Sedan särskilda regler i arvslagens andra kapitel utbildats beträffande den testamentsform, som innebär begränsad äganderätt för efterlevande make, har man anledning antaga, att vid upprättande av inbördes testamenten valet väsentligen kommer att stå mellan sådan rätt, å ena sidan, samt avkomsträtt, å den andra, i synnerhet som nyttjanderättstestamentet redan nu utvisar minskad förekomst, åtminstone i dödsbon med mera betydande behållning. Emellertid har man säkerligen att räkna med den testamentariska nyttjanderätten i många fall, särskilt då testator icke önskar giva efterlevande make den fria ställning, som följer av reglerna i nämnda kapitel av arvslagen, men ej heller vill betaga maken rätten att besitta och förvalta egendomen. Med hänsyn härtill och då frågan om de olika rättsägarnas ställning ofta är brännande, då äganderätt och nyttjanderätt fördelats på olika händer, hava i förslaget under 4 kap. 2—9 §§ upptagits bestämmelser, som reglera denna testamentstyp. Här angivas i huvudsak de befogenheter, som tillkomma nyttjanderättshavaren, å ena sidan, samt ägaren, å den andra, samt beredes åt den senare visst skydd för de risker, som följa av nyttjanderättshavarens rätt att innehava egendomen. Av särskild vikt äro de regler, som principiellt ställa egendomen utanför ägarens förfogande (6 §) och undantaga den från utmätning för ägarens gäld (7 §).

Testamenta-
risk avkomst-
rätt.

Önskar testator hava full säkerhet för att egendomen till oförminskat värde övergår på den slutliga mottagaren, eller finnes det anledning att misstro den, som i första hand skall draga förmån av egendomen, ligger det närmast till hands att åt denne inrymma allenast en rätt till avkastning eller ränta. Då de slutliga mottagarnas tillgodoseende ofta ligger testator varmt om hjärtat, har man häri att söka förklaringen till den jämförelsevis vanliga förekomsten av förordnanden med nämnda innebörd. Denna testamentsform medför också den stora fördelen, att flertalet av de konflikthanledningarna, som följa av den testamentariska nyttjanderätten, i allmänhet undanröjas. Redan sistnämnda omständighet giver vid handen, att behovet av kompletterande lagregler icke är framträdande. Då därtill kommer, att en detaljerad reglering är förenad med särskilda svårigheter på grund av förhållandenas skiftande gestaltning, har förslaget inskränkts till att upptaga en tolkningsregel med avseende å egendomens förvaltning. Om det förordnats, att egendom skall, till betryggande av avkomsttagarens rätt, sättas under särskild vård, skall den, där ej annat följer av testamentet, enligt nämnda regel (4 kap. 11 §) ställas under förvaltning av god man, som avses i lagen om förmynderskap.

Testamen-
tes ogiltig-
het.

I ett särskilt kapitel (5 kap.) hava sammanförts regler om testamentes ogiltighet. Den inledande paragrafen innehåller allenast en erinran om att testamente ej är gällande, då testator ej varit behörig att förordna om sin kvarlåtenskap eller om testamentet ej upprättats i laga form. Övriga paragrafer inne-

fatta en närmare utveckling av de båda grupper av ogiltighetsgrunder, som kunna betecknas såsom rubbing av själsverksamheten, å ena sidan, samt viljefel, å den andra. I det hela utgöra dessa bestämmelser ej annat än ett fullständigt av ärvdabalkens föreskrift om att testamente ej är giltigt, med mindre det är gjort med sunt och fullt förstånd och av fri vilja. Det bör dock framhållas, att enligt förslaget viljefrihet skall anses utesluten icke blott vid den starkare form av påverkan, som benämnes tvång, utan även i fall av otillbörligt inflytande, varmed förstås, att någon förmått testator att upprätta testamentet genom missbruk av hans oförstånd, viljesvagheter eller beroende ställning.

Enligt lagen om arv skall arvinge, som bringar arvlåtaren om livet, förlora rätten att taga arv, och den, som dräper arvinge, äger ej bättre rätt till arvet än om den dräpte levat. Har testamentstagaren gjort sig skyldig till enahanda brott mot testator, skall han enligt förslaget förverka rätten att taga testamente, och dödar testamentstagaren den, som är arvinge eller testamentstagare efter annan, får han enligt förslaget icke på testamentet grunda bättre rätt än om dräpet ej ägt rum (6 kap. 1 §). Vad sålunda föreslagits i fråga om förverkande av rätten att taga testamente är tydligen en motsvarighet till de anförda reglerna i arvslagen. Därutöver hava upptagits vissa andra förverkandeskäl, till vilka jag får anledning återkomma.

För närvarande vinnes genom reglerna om testamentsbevakning, delgivning och klander ett jämförelsevis snabbt avgörande av den viktiga frågan, huruvida testamentet må bestå med åsidosättande av den legala arvsföljden. Denna ordning för prövningen av testamentets giltighet är i stort sett bibehållen i förslaget. Bevakningen har under tidernas lopp i viss mån förändrat karaktär, och de regler, som föreslås i detta ämne, innefatta trots sin avvikelser från ordalydelsen i 1734 års lag blott fixerande av den rättsliga gestaltning, som bevakningen numera erhållit i praxis (7 kap. 1—3 §§). I fråga om testamentes delgivning har införts stadgande, att testamente i fall, då testator efterlämnar, jämte make, såsom närmaste arvingar skyldemän, som avses i 2 kap. 1 § lagen om arv, må, såvitt skyldemännen angår, delgivas dem, som vid tiden för delgivningen äro närmast till arv efter testator (7 kap. 4 §). Genom detta stadgande är det sålunda sört för att den framskjutna arvsrätt, som är en följd av den legala sekundosuccessionen enligt nämnda föreskrift i arvslagen, icke skall hindra en slutlig prövning av testamentet redan vid testators död. Enligt gällande rätt råder ovisshet rörande omfattningen av de ogiltighetsgrunder, som böra göras gällande genom särskild klandertalan, och därför hava i förslaget uttryckligen angivits de anledningar till ogiltighet, som skola åberopas i sådan ordning (7 kap. 5 §). I ändamål att underlätta en snabbare avveckling av dödsboet efter testator föreslås vidare förkortning av den tid, inom vilken arvinge har att efter erhållen del av testamentet anhängiggöra sin klandertalan.

Preskription.

Testamentstagares rätt är i motsats till arvinges för närvarande ej underkastad preskription. För att undanröja den osäkerhet, som kan föranledas därav, att rätt på grund av testamente göres gällande under obegränsad tid, hava bestämmelser föreslagits om preskription av sådan rätt, i huvudsak överensstämmande med motsvarande stadganden i lagen om arv.

Arvsavtal.

Angående arvsavtal har svensk rätt hittills saknat särskilda lagstadganden. Dylika avtal, vilka innebära överenskommelse rörande arv redan under arvlåtarens livstid, äro ej någon vanlig företeelse och förtjäna förvisso ej heller att uppmuntras. Det har dock icke funnits lämpligt att förbigå detta rättsområde vid den genomgripande revision av ärvdabalken, som pågår, och åt arvsavtalet har nu ägnats legislativ behandling i en särskild lag om arvsavtal. Enligt denna lag skall åt arvsavtalet, som ofta tillkommer under misstänkta omständigheter och ibland kan karakteriseras såsom en rättshandling i strid med god ordning, lämnas utrymme allenast i den mån ett verkligt behov föreligger och säkerhet finnes för ett oklanderligt bruk av detta institut. Sålunda meddelas förbud mot avtal om tredje mans kvarlåtenskap (1 §) och sådana avtal, varigenom arvlåtaren själv förfogar över kvarlåtenskapen (3 §), varemot arvsavsägelse, som skett i skriftlig form, tillägges bindande verkan (2 §). Sistnämnda regel är emellertid icke undantagslös. Avsägelse, som omfattar laglott, är icke gällande, med mindre arvingen fått skäligt vederlag eller han eljest avstått under vissa i lagen angivna betingelser, som motivera bundenhet för arvingen utan avseende å något till honom utgående vederlag.»

Överarbetning inom justitiedepartementet.

Härefter redogör departementschefen för innehållet i lagrådets utlåtande och anför därvid:

»Enligt lagrådets mening äro de av lagberedningen utarbetade förslagen i det väsentliga väl grundade. Lagrådet har jämväl framhållit såsom en fördel, att lagtexten kunnat till omfånget begränsas och erhålla en koncis avfattning. Vad lagrådet i sistnämnda hänseende anført vill jag understryka. Lagberedningens strävan att hushålla med lagstiftningens medel och utrymmen synes riktig och efterföljansvärd. I den mån utvecklingen påkallar reglering av allt flera företeelser inom samhällslivet, måste lagstiftningen söka återgå till större enkelhet och knapphet för att icke uppfattningen av de ledande principerna skall äventyras och överskådligheten tillspillogivas. — Mot vissa av förslagets detaljer hava emellertid erinringar framställts i lagrådet, och i anledning härav hava förslagen på några punkter underkastats överarbetning inom justitiedepartementet.

Förslaget till lag om testamente.

Under 1 kap. 2 § av förslaget till lag om testamente hava två av lagrådets ledamöter föreslagit vissa ändringar i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom i ändamål att säkerställa möjlighet för god man, som förordnats jämlikt 11 kap. 4 § femte punkten förmynderskapslagen i dess föreslagna lydelse, att erhålla lagfart för den av honom företrädde ägarens räkning. Lagberedningen utgår i sitt förslag från att sådan möjlighet skall stå gode mannen öppen utan vidare lagstiftningsåtgärd. För min del är jag närmast böjd

att ansluta mig till den mening, att lagfartsförordningen icke innefattar hinder för meddelande av lagfart å fång för blivande ägare. Det har från lagrådets sida icke ifrågasatts annat än att registreringsåtgärd för blivande ägares räkning skall kunna äga rum i åtskilliga andra fall utan ändring av lagregler, som hava avseende å ägare, och hithörande föreskrifter torde icke böra fattas annorlunda i lagfartsförordningen än exempelvis i in-teckningsförordningen eller aktiebolagslagen. Om nyssnämnda stadgande upptages i förmynderskapslagen, lærer med hänsyn till stadgandets syfte den av lagberedningen förutsatta tolkningen ligga så mycket närmare till hands. För den domstol, som prövat gode mannens ansökning om tillstånd till försäljning av fast egendom, skulle det onekligen synas främmande, om lagfart icke skulle kunna meddelas å köparens fång, sedan tillstånd givits till försäljningen. Redan frågans ringa praktiska vikt talar för övrigt emot införande av nya bestämmelser i lagfartsförordningen, en åtgärd, som också på sätt en av lagrådets ledamöter antytt lämpligen bör upptagas till förnyat övervägande vid den fortsatta revisionen av ärvdabalken. På grund av vad som förekommit vid lagrådsbehandlingen anser jag emellertid ej heller lämpligt att anvisningar i administrativ ordning meddelas om behandlingen av ifrågavarande ärenden.

Vad lagrådet vid 2 kap. 4 § anfört har föranlett, att i lagtexten upptagits en erinran av föreslaget innehåll.

Beträffande återkallelse av testamente innebär lagberedningens förslag, att testamente skall anses återkallat, så snart det bevisligen ej längre är uttryck för testators yttersta vilja. Enligt det ändringsförslag, som lagrådet framställt vid 2 kap. 5 §, skulle återkallelse av testamente äga rum i samma form som testamentes upprättande eller ock genom sådan med handlingen vidtagen åtgärd, varav framginge, att förordnandet icke längre vore uttryck för den yttersta viljan. Lagrådets förslag innefattar sålunda en mellanständpunkt i fråga om ordningen för återkallelse såtillvida, att lagrådet väl ej uttalat sig för formbunden återkallelse men å andra sidan ej heller velat godtaga varje formlös återkallelse utan allenast sådan, som kommit till uttryck genom åtgärd med testamentshandlingen. Vid lösningen av förevarande fråga bör enligt min mening avgörande betydelse tillmätas de praktiska synpunkterna. Uppenbarligen kan man, såsom lagrådet medgivit, ej fasthålla vid fordran å testamentsform för återkallelse utan måste godkänna sådan med testamentshandlingen företagen åtgärd, som ådagalägger beslut att återkalla testamentet. Men har testator exempelvis förlagt testamentshandlingen eller lämnat denna i förvar hos någon, för vilken han ej vill yppa sin avsikt att återkalla förordnandet, vore det icke rimligt, om återkallelse, som skett skriftligen i särskild handling, icke skulle godtagas. Likvärdig med en åtgärd med själva testamentshandlingen ter sig också skriftlig återkallelse, tecknad å omslag till testamentet. Därmed har man i själva verket kommit fram till att återkallelse måste få ske skriftligen, även om testator innehar testamentshandlingen. Emellertid torde man icke ens kunna stanna vid möjlighet att återkalla testamente i skriftlig form. Erfarenheten visar, att återkallelse göres även muntligen inför vittnen. En sådan återkallelse är för närvarande gil-

tig, även om den ej har formen av muntligt testamente (se Nytt juridiskt arkiv avd. I 1925 not. A 246). Enligt lagrådets förslag skulle ej ens den återkallelse, som fyller det nu gällande kravet på muntligt testamente, vinna erkännande, fränsett de sällsynta fall, då förutsättningarna för nödtestamente äro för handen. Det skulle säkerligen verka stötande, om ett testamente måste verkställas, fastän testator otvetydigt inför vittnen givit tillkänna, att testamentet ej längre är uttryck för hans yttersta vilja. Vid sådant förhållande har jag icke kunnat tillstyrka övergivande av den ståndpunkt, som rättstillämpningen för närvarande får anses intaga och på vilken lagberedningens förslag bygger. Med anledning av vad lagrådet alternativt hemställt har dock vidtagits den jämkning i paragrafens avfattning, att återkallelse skall äga rum i testamentsform eller genom förstörande av testamentshandlingen eller eljest förmedelst otvetydigt tillkännagivande, att testamentet ej längre är uttryck för den yttersta viljan.

Med anledning av lagrådets hemställan vid 7 § samma kapitel har paragrafen uttryckligen utvidgats att omfatta jämväl testamenten mellan andra än makar. Vidare har texten omformulerats i syfte att tydliggöra, att den stadgade påföljden inträder, allenast om den ensidiga återkallelsen eller ändringen väsentligen rubbat förutsättningarna för verkställigheten av det ömsesidiga förordnandet. — I fråga om placeringen av detta stadgande finner jag icke tillräckliga skäl hava anförts för rubbning av den indelning, som lagberedningen genomfört med avseende å de testamentsrättsliga reglerna, särskilt som regeln upptagits i ett sammanhang, där det synes naturligt att söka upplysning i ämnet.

I 3 kap. 1 § första stycket har vidtagits den förtydligande jämkning, som lagrådet ansett påkallad, varemot de olika tolkningsreglerna bibehållits under särskilda paragrafer på sätt lagberedningen föreslagit. Kapitlet har emellertid utökats med det stadgande, som lagrådet förordnat. Den nya paragrafen har betecknats med ordningsnummer 8 och medför viss jämkning av den i inledningsparagrafen gjorda hänvisningen till de efterföljande tolkningsreglerna samt omnumrering av kapitlets två sista paragrafer.

Vad två av lagrådets ledamöter anført vid 3 § har icke föranlett ändring i lagberedningens förslag. Den föreliggande konkurrensfrågan bör om möjligt regleras i hela dess vidd, och den av lagberedningen uppställda regeln synes äga giltighet såsom allmän tolkningsregel, även om undantag i särskilda fall äro påkallade med hänsyn till förordnandets syfte.

Vad lagrådet anmärkt mot användningen av termen ändamålsbestämmelse (8 § i lagberedningens förslag, 9 § efter omnumreringen) synes mig ej sakna fog. Såsom ett flertal försök till omredigering utvisat, lærer emellertid begreppet i fråga knappast kunna närmare bestämmas i lagtexten, utan att denna får en så tung och invecklad prägel, att svårigheter uppstå vid läsningen. Då härtill kommer, att texten sådan den föreligger icke torde giva anledning till missförstånd av beskaffenhet att vålla verkliga praktiska olägenheter, anser jag mig kunna tillstyrka, att lagrummet bibehålles oförändrat, helst som det lærer kunna förväntas, att rätta innebörden av denna liksom av andra lagtermer efter hand ingår i det allmänna medvetandet.

Att den nyttjanderätt, vilken behandlas i 4 kap. 2—9 §§, såsom grundad å testamente icke är att uppfatta på samma sätt som exempelvis den nyttjanderätt till fast egendom, som avses i lagen den 14 juni 1907, torde framgå av de föreslagna reglerna i nämnda kapitel och blir knappast ytterligare klarlagt genom det för lagtextens rätta lösning obehövliga bestämningen 'testamentarisk'. Med anledning åter av den särskilda anmärkning, som lagrådet riktat mot 5 §, har i denna paragraf givits uttrycklig bestämmelse om att mindre belopp, som influtit för avyttrade lösören, skall kunna utan särskilt tillstånd användas till inköp av egendom av samma slag.

Den av lagrådet vid sistnämnda kapitel förordade forumbestämmelsen har jag ej funnit skäl att tillstyrka. Under den pågående revisionen av vår allmänna lag har i vissa andra liknande fall frågan om forum lämnats utan dylik särskild reglering. Såsom lagrådet erinrat, innehåller 12 kap. 19 § förmynderskapslagen i dess föreslagna lydelse anvisning om rätt domstol vid förordnande av god man, och i övrigt torde forum kunna fastställas med ledning av allmänna processuella grundsatser. Är fråga allenast om fast egendom, bör ärendet sålunda ankomma på rätten i den ort, där egendomen finnes, men eljest torde prövningen böra äga rum vid personligt forum för den, vars samtycke förvägrats eller mot vilken åtgärd begäres. De regler, som sålunda, i brist på särskilda stadganden, bliva att tillämpa, torde ur saklig synpunkt vara att föredraga framför den av lagrådet föreslagna regeln. Mot denna lärer kunna anmärkas, att den i fråga om vissa slag av lös egendom, exempelvis värdepapper, i själva verket giver nyttjanderättshavare, som vill påkalla rättens prövning, fri valrätt mellan rikets domstolar. Den av lagrådet föreslagna avfattningen kan också vålla tvekan beträffande en domstols behörighet att pröva gjord ansökan jämväl till den del, som den angår egendom, befintlig utanför rättens domvärjo.

Beträffande 5 kap. har jag icke kunnat biträda lagrådets förslag om utvidgning av detta kapitel till att omfatta förverkandereglerna. Med hänsyn därtill, att de stadganden, som enligt lagrådets mening böra sammanföras, äro skäligen olikartade, torde den av lagberedningen tillämpade indelningen äga företräde. Särskilt synes fördel vara förenad med systematisk avgränsning av de ogiltighetsgrunder, som skola göras gällande genom klander. Den av lagberedningen valda uppställningen är jämväl förestavad av syftet att underlätta arvs- och testamentslagarnas infogande i en blivande ny ärvdabalk, där de båda ämnen, vilkas sammanförande lagrådet föreslår, torde böra upptagas i skilda kapitel.

Såsom inledningsvis nämnts, hava i 6 kap. 1 § upptagits stadganden om förverkande av rätt på grund av testamente vid dråp, vilka överensstamma med motsvarande föreskrifter i lagen om arv. Härutöver har emellertid av lagberedningen under 2 § i samma kapitel föreslagits, att förverkande också skall äga rum vid vissa angrepp mot testationsfriheten. Lagberedningen har framhållit (s. 325), att det otvivelaktigt varit önskligt, om påföljden för ifrågavarande förfaranden hade, liksom i 1 § andra stycket, kunnat begränsas därtill, att gärningsmannen ej skulle äga bättre rätt på grund av testamentet än om

något brott mot testationsfriheten ej förelegat, men påvisat, att uppställandet av en dylik regel ej är för samtliga fall möjligt. Lagrådet har ansett den stadgade påföljden icke stå i någon proportion till skadan av det rättsstridiga förfarandet och därför hemställt, att stadgandet måtte utgå. Jag delar såtillvida lagrådets uppfattning, att den föreslagna påföljden mången gång skulle visa sig alltför hård. Att på den grund för samtliga fall utesluta densamma är jag emellertid ej beredd att tillstyrka. Det skulle särskilt förefalla stötande, om ett grövre angrepp på testationsfriheten icke föranledde någon påföljd för gärningsmannen beträffande hans rätt att taga testamente efter den, mot vilken han förbrutit sig. I flertalet främmande länder hava också sådana bestämmelser givits till värn för testationsfriheten. Ej minst finnes behov härav beträffande den, som förstör eller undanhåller ett testamente. Då, såsom lagberedningen framhåller, i vårt land bestämmelser saknas om testamentes deponerande i offentligt förvar och de fall, när testamente ingives exempelvis till notarius publicus eller banks notariatavdelning, äro relativt sällsynta, torde en påföljd av här ifrågavarande art kunna erhålla betydelse också till förebyggande av obehöriga åtgärder med testamenten. En lämplig medelväg har synt mig vara att låta förverkande inträda, i den mån ej särskilda skäl tala däremot. Genom en sådan regel, som har viss motsvarighet i 7 kap. 4 § lagen om arv, finge domstol möjlighet att taga skäligen hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet. Ehuru allmänna förutsättningar för förverkande förelåge, kunde domstolen sålunda bestämma, att påföljden skulle till sin omfattning inskränkas eller att förverkande överhuvud icke skulle inträda. Då det är tydligt, att tillgift från testators sida komme att få betydelse som en av de omständigheter, vilka äro ägnade att förhindra påföljd av förverkande, synes det icke behöfligt att bibehålla den i lagberedningens förslag angivna inskränkning i regelns tillämpning. I enlighet med det anförda har ifrågavarande paragraf undergått omarbetning.

Lagrådet, som vid behandlingen av 7 kap. uttalat, att reglerna om bevakning, delgivning och klander i det hela böra godtagas, har förutsatt, att hithörande frågor upptagas till förnyat bedömande vid det slutliga arbetet på suessionsrättens reglerande. Den tvekan, som lagrådet känt inför reglerna om delgivning och klander, kan jag icke dela. Samtliga de ogiltighetsgrunder, som enligt erfarenhetens vittnesbörd äro av praktisk betydelse, skola enligt lagberedningens förslag göras gällande genom klander. Sedan testamentet efter utlupen klandertid tagit åt sig 'laga kraft', kvarstår vid sådant förhållande knappast någon osäkerhet om testamentets giltighet, och några betänkligheter mot beviljande av lagfart med stöd av testamentet kan man ej med fog hysa. I själva verket är säkerheten för att lagfarten ej skall rubbas större än i fråga om sådana rättshandlingar i levande livet, vilka må återopas för vinnande av lagfart. Erfarenheten har ej heller bestyrkt något behov av särskilda klanderregler i förhållandet mellan testamentstagare inbördes. Oftast grunda testamentstagarna sin rätt på ett och samma testamente, och den ena kan således icke mot den andra föra talan om

ogiltighet utan att misstänkliggöra det till förmån för honom själv gjorda förordnandet.

Den i 7 kap. 1 § tredje stycket upptagna föreskriften, att verkställd bevakning gäller till förmån för envar testamentstagare, för vilken tiden icke gått till ända, torde, såsom lagberedningen i sina motiv framhållit, icke innebära annat än den legala bekräftelsen på gällande rätt i fråga om bevakningen. Att vidtagen bevakningsåtgärd sålunda verkar för testamentstagare i gemen har också så starkt ingått i det allmänna medvetandet, att en inskränkning av denna verkan icke synes böra föreskrivas utan tungt vägande skäl. Visserligen är det, såsom tre av lagrådets ledamöter vid sitt förslag om dylik inskränkning antytt, önskligt att testamenten i så stor utsträckning som möjligt i huvudskrift uppvisas vid rätten, men farhågan, att lagberedningens förslag skulle komma att avsevärt minska bevakningsinstitutets praktiska betydelse, synes knappast grundad. Testamentstagares intresse av att få testamentet offentligt inregistrerat läser föranleda uppvisande av originalhandlingen, såvitt denna kan bli för ändamålet tillgänglig. Mot ändringsförslaget kan däremot med fog invändas, att det förorsakar en avsevärd osäkerhet om verkan av verkställd bevakning. Den testamentstagare, som själv ej bevakat, får anledning draga i tvivelsmål, huruvida företagen bevakning gäller även för honom, och det kan frågas, vilken verkan må tillerkännas bevakning, som fullgjorts av boutredningsman i fall, då denne av någon anledning ej har testamentet i sin besittning. Då ändringsförslaget sålunda, utan att medföra någon påtaglig fördel, äventyrar den enkelhet, som karakteriserar bevakningsinstitutet i dess utformning enligt lagberedningens förslag, synes detta icke böra frångås på ifrågavarande punkt.

Med anledning av lagrådets yttrande beträffande tidsfristerna i 1 och 5 §§ vill jag nämna, att jag föranstaltat om utredning, huruvida den i förklaringen den 23 mars 1807 p. 42 föreskrivna tidberäkningen skall kunna ersättas med kalendertidberäkning. Vinner förslag härutinnan bifall, erhålles utan ändring i förenämnda lagrum överensstämmelse med den i nya giftermålsbalken föreskrivna månadsberäkningen efter kalendern.

I 7 kap. 4 § andra stycket har i anledning av lagrådets hemställan vidtagits en redaktionell jämkning.

Då av sistnämnda regel, jämförd med föreskrifterna om klander, torde tillräckligt tydligt framgå, att också vid legal sekundosuccession den, med vilken delgivning skett, äger föra klandertalan, kan jag icke ansluta mig till de betänkligheter, som en lagrådsledamot uttalat mot underlåtenhet att härom upptaga uttrycklig bestämmelse i 5 §. Ej heller torde bristen på föreskrifter om verkan av förd klandertalan medföra någon besvärande oklarhet. Eftersom skyldeman anställer klandertalan allenast såsom representant för blivande arvinge och den rättskraft, som tillkommer domen i klanderprocessen, icke kan bli beroende av, huru förhållandena sedermera gestalta sig vid själva successionsfallet, läser tillämpningen av allmänna rättsgrundsatser föranleda den lösning, som i lagberedningens motiv angivits vara den riktiga.

Enär 5 kap. icke blivit till omfattningen vidgat på sätt lagrådet föreslagit,

förfaller frågan om den redaktionella jämkning av 7 kap. 5 §, varom lagrådet hemställt. Däremot har såsom andra stycke i nämnda paragraf upptagits den hänvisning till 7 kap. 3 § lagen om arv, som lagrådet ansett önskvärd.

Övriga lag-
förslag.

Vid förslaget till *lag angående införande av lagen om testamente* har lagrådet hemställt om vissa ändringar, för vilka grunden bortfallit därmed, att vissa tidigare framställda erinringar icke föranlett åtgärd.

Beträffande förslaget till *lag om vissa rättshandlingar till förmån för ofödda* har ingressen fullständigats på sätt lagrådet erinrat.

Med anledning av lagrådets yttrande under 1 § i förslaget till *lag om arvsavtal* har den i paragrafen givna regeln uttryckligen utsträckt att omfatta avtal om rätt på grund av testamente.

Det har i det föregående omtalats, att de anmärkningar, som två av lagrådets ledamöter framställt vid 3 kap. 3 § testamentslagen, icke verkat ändring i lagberedningens förslag. Vad dessa ledamöter anført vid den mot nämnda stadgande svarande regeln i förslaget till *lag angående ändring i 7 och 10 kap. lagen om arv (7 kap. 3 §)* har under sådana förhållanden ej heller föranlett frångående av lagberedningens förslag.

I 3 kap. 1 § första stycket lagen om testamente har testamentstolkningen blivit principiellt reglerad. Den erinran, som där upptagits rörande de särskilda tolkningsreglernas egenskap att gälla allenast i tvivelaktiga fall, har sålunda fått en jämförelsevis utförlig formulering, medan lagberedningen i övrigt, då det gällt att angiva, att en lagregel är av dispositiv art, använt det kortare uttryckssättet, att regeln skall äga tillämpning, såvitt ej annat följer av testamentet. Då det torde vara utan vidare klart, att principerna för testamentstolkning i allmänhet skola vinna efterföljd även i fall, som avses i 7 kap. 3 § lagen om arv, torde den upprepning av ordalagen i 3 kap. 1 § testamentslagen, varom lagrådet hemställt, icke vara behövlig. Beträffande den i förstnämnda paragraf förekommande tidsbestämmelsen får jag hänvisa till vad förut yttrats under 7 kap. 1 och 5 §§ lagen om testamente.

Den ändring, som i anledning av lagrådets yttrande vidtagits i 6 kap. lagen om testamente, har föranlett motsvarande jämkning i 10 kap. 4 § lagen om arv.

Beträffande förslaget till *lag angående ändring i 11 och 12 kap. lagen om förmynderskap* har lagrådet vid 11 kap. 4 § framställt vissa anmärkningar, vilka huvudsakligen äro av redaktionell art. Enligt lagrådets mening skulle reglerna om godmanskap vinna i tydlighet, om den nuvarande uppställningen bibehölles. Emellertid torde den av lagberedningen föreslagna formuleringen icke föranleda någon ovisshet om godmansförordnandets innehåll i det särskilda fallet, och den lättnad i lagtillämpningen, som skulle följa av bifall till lagrådets hemställan på denna punkt, förefaller icke stor nog att försvara omskrivning av reglerna till avsevärt större vidlyftighet och tyngd. — I anledning av de speciella invändningar, som gjorts mot avfattningen av förevarande paragraf, hava förutsättningarna för tillämpning av *femte punkten* blivit förtydligade.

Vad slutligen angår förslaget till *lag om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagarter, inteck-*

ningar och andra ärenden har åt nämnda paragraf givits den ändrade avfattning, som lagrådet förordat.

Utöver de ändringar, vilka sålunda föränletts av lagrådets anmärkningar, hava i förslaget vidtagits några smärre jämkningar av redaktionell art.»

Föredraganden hemställer, att de sålunda överarbetade lagförslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.